

Natura 2000 Fenntartási Terv

*HUON20012 Kemenessömjéni cserjés legelő
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület*

Óriszentpéter, 2014.01.31.

”Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

Órségi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

Ökoforestino Kft.
Kerekerdő Alapítvány

Felelős tervező

Dr. Szentirmai István

Vezető szakértők

Dr. Szentirmai István (biológus)
Kovács-Mesterházy Zoltán (agrármérnök)

Közreműködő szakértők

Gruber Ágnes (zoológus)
Szépligeti Mátyás (botanikus)
Tóth Ádám (zoológus, térinformatikus)
Zalai Béla (zoológus)
Havas Márta (erdőmérnök)
Prof. Dr. Bartha Dénes (erdőmérnök, intézetigazgató, egyetemi tanár)
Schmidt Dávid (agrármérnök)
Korda Márton (természetvédelmi mérnök)
Dr. Mesterházy Attila (vadgazda mérnök)
Gyöngyössy Péter (erdőmérnök)

TARTALOMJEGYZÉK

I.	A NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV	5
1.	A TERÜLET AZONOSÍTÓ ADATAI.....	6
1.1.	NÉV.....	6
1.2.	AZONOSÍTÓ KÓD.....	6
1.3.	KITERJEDÉS.....	6
1.4.	A KIJELÖLÉS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ FAJOK ÉS/VAGY ÉLŐHELYEK.....	6
1.4.1.	A terület jelölő élőhelyei.....	6
1.4.2.	A terület jelölő fajtái.....	6
1.5.	ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK.....	6
1.6.	EGYÉB VÉDETTSEGI KATEGÓRIÁK.....	7
1.7.	TERVEZÉSI ÉS EGYÉB ELŐÍRÁSOK.....	7
2.	VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK	8
3.	KEZELÉSI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA	10
3.1.	TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉS, A TERÜLET RENDELTETÉSE.....	10
3.2.	KEZELÉSI JAVASLATOK.....	10
3.2.1.	Élőhelyek kezelése.....	10
3.2.1.1.	Mezőgazdálkodás.....	12
3.2.1.2.	Erdőgazdálkodás.....	15
3.2.1.3.	Vadgazdálkodás:.....	18
3.2.2.	Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	18
3.2.3.	Fajvédelmi intézkedések.....	20
3.2.4.	Kutatás, monitorozás.....	20
3.2.5.	Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat).....	21
3.2.6.	A tervezési terület földrészleteit érintő kezelési egységek.....	22
3.2.7.	A tervezési terület erdőrészleteit érintő kezelési egységek.....	25
3.3.	A KEZELÉSI JAVASLATOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK LEHETSÉGES ESZKÖZEI A JOGSZABÁLYOK ÉS A TULAJDONVISZONYOK FÜGGVÉNYÉBEN.....	27
3.3.1.	Agrártámogatások.....	27
3.3.1.1.	Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer.....	27
3.3.1.2.	Javasolt agrártámogatási rendszer.....	28
3.3.2.	Pályázati források.....	29
3.3.3.	Egyéb.....	29
3.4.	A TERV EGYEZTETÉSI FOLYAMATÁNAK DOKUMENTÁCIÓJA.....	29
3.4.1.	Felhasznált kommunikációs eszközök.....	33
3.4.2.	A kommunikáció címzettjei.....	33
3.4.3.	Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	34
II.	A NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV KÉSZÍTÉSÉT MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ... 35	
1.	A TERVEZÉSI TERÜLET ALAPÁLLAPOT JELLEMZÉSE	36
1.1.	KÖRNYEZETI ADOTTSÁGOK.....	36
1.1.1.	Éghajlati adottságok.....	36
1.1.2.	Vízrajzi adottságok.....	36

1.1.3.	Talajtani adottságok	36
1.2.	TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK	37
1.2.1.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	38
1.2.2.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	40
1.2.3.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	40
1.2.4.	A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	43
1.3.	TERÜLETHASZNÁLAT	44
1.3.1.	Művelési ág szerinti megoszlás	44
1.3.2.	Tulajdoni viszonyok	44
1.3.3.	Területhasználat és kezelés	44
1.3.3.1.	Mezőgazdaság	44
1.3.3.2.	Vadgazdálkodás, halászat, horgászat	45
1.3.3.3.	Vízgazdálkodás	46
1.3.3.4.	Turizmus	46
1.3.3.5.	Ipar	46
1.3.3.6.	Infrastruktúra	46
1.3.3.7.	Egyéb	46
2.	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	47
3.	TÉRKÉPEK	48
3.1.	A KEMENESSÖMJÉNI CSERJÉS LEGELŐ ÁTTEKINTŐ TÉRKÉPE	48
3.2.	A KEMENESSÖMJÉNI CSERJÉS LEGELŐ A FŐBB MŰVELÉSI ÁGAK MEGOSZLÁSA SZERINT.....	49
3.3.	A KEMENESSÖMJÉNI CSERJÉS LEGELŐ ÉLŐHELYTÉRKÉPE.....	50
4.	MELLÉKLETEK.....	51
4.1.	A TERV EGYEZTETÉSE SORÁN BEÉRKEZETT VÉLEMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE	51
4.2.	A TERV EGYEZTETÉSE SORÁN FELHASZNÁLT KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK ÉS AZOK CÉLCSOPORTJAI. 54	

”Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Kemenessömjéni cserjés legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUON20012
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	618 ha
--------------------------------	--------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. A terület jelölő élőhelyei

- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek
- 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik

1.4.2. A terület jelölő fajai

- szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Vas megye:

- Csöngye
- Kemenessömjén

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A terület nem tartozik sem országos, sem helyi jelentőségű védett természeti területhez és nem képezi részét nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területnek sem. A Kemenessömjéni cserjés legelő teljes egészében (618 ha) részét képezi az Országos Ökológiai Hálózat magterület övezetének.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

Településrendezési eszközök

A terület Csönge és Kemenessömjén külterületéhez tartozik. Egyik településnek sincs településrendezési terve.

Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Kemenesi Cser Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve - ügy száma: 7209/2011. Érvényesség: 2013. január. 1. - 2022. december 31.

Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- Kemenesaljai Nimród VT. vadgazdálkodási üzemterve – jóváhagyta: Vas Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Vadgazdálkodási és Halászati Osztály (27.4/11-4/2007.) Érvényes 2016-ig.

Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

- A Víz Keretirányelv Hazai Megvalósítása, Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, 1-3 Rába, közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2010. április.

2. Veszélyeztető tényezők

1. táblázat: a tervezési területen ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	H	54	54	A legeltetés elmaradása a 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik élőhely állományának beszűküléséhez, illetve eltűnéséhez vezet.
A04.02.01	alullegetetés szarvasmarhával	H	54	54	Az alullegetetés a 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik élőhely állományának beszűküléséhez, illetve eltűnéséhez vezet.
A10.01	sövény, bozót, cserje eltávolítása	H	35	35	A cserjék kivágása a sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catabx</i>) lárvális tápnövényeinek eltűnését okozza.
B01.02	fásítás idegenhonos fajokkal	M	10,4	20	A területen jelentős kiterjedésben fordulnak elő akácok (erdősávok és állományok egyaránt), melyek a 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik élőhelyet veszélyeztetik. Veszélyforrásként elsősorban az akácokkal határos élőhelyeken spontán megjelenő akácegyedek egyedek, illetve a hatásukra meginduló gyomosodás említhető.
				0,8	A területen jelentős kiterjedésben fordulnak elő akácok (erdősávok és állományok egyaránt), melyek a 91M0 Pannon cseres-tölgyes élőhelyet veszélyeztetik. Veszélyforrásként elsősorban az akácokkal határos élőhelyeken spontán megjelenő akácegyedek egyedek, illetve a hatásukra meginduló gyomosodás említhető.
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	M	7,2	20	Az üzemtervezett erdők jelentős része akác, illetve erdeifenyő ültetvény, mely a területen őshonos fajok lehetséges termőhelyét foglalja el. További probléma az akácokból kiinduló növényi invázió, mely a 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik élőhelyet degradációval, gyomosodással veszélyezteti.
				0,8	Az üzemtervezett erdők jelentős része akác, illetve erdeifenyő ültetvény, mely a területen őshonos fajok lehetséges termőhelyét foglalja el. További probléma az akácokból kiinduló növényi invázió, mely a 91M0 Pannon cseres-tölgyes élőhelyet degradációval, gyomosodással veszélyezteti.
				0,8	Az idegenhonos fajokkal való felújítás csökkenti a szarvasbogár és a nagy hősincér élőhelyeit.

B02.04	lábön álló vagy fekvő holtfa eltávolítása	M	10	10	Az erdőgazdálkodás során a holtfa, illetve az odvasodó fák eltávolítása megszünteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) és a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) élőhelyét.
B07	egyéb erdészeti tevékenység	H	0,8	0,8	A vágásos gazdálkodás miatt, és a fafajcserés felújítás miatt a 91M0 Pannon cseres-tölgyes kiterjedése jelentősen lecsökkent, a maradék állomány végveszélyben van.
				0,8	Az erdőgazdálkodás során alkalmazott véghasználatok megszüntetik a legtöbb erdei faj élőhelyét, így a szarvasbogárét és a nagy hőscincérét.
I01	idegenhonos, inváziós fajok jelenléte	H	10,4	20	A telepített akácok és akác fasorok inváziós góccokként vannak jelen a területen, melyek a 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik élőhelyet veszélyeztetik.
				0,8	A telepített akácok és akác fasorok inváziós góccokként vannak jelen a területen, melyek a 91M0 Pannon cseres-tölgyes élőhelyet veszélyeztetik.
K02.01	fajösszetétel változása, szukcesszió	M	54	54	Az alullegetetés hatására a legelőként hasznosított gyepek és 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik erősen cserjésednek, melynek eredményeként az élőhely visszaszorul, illetve a cserjés záródásával meg is semmisül.
K04.05	növényevők általi károkozás	M	19,6	54	A jelentős vadlétszám hatása a 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik élőhelyet degradációval, gyomosodással veszélyezteteti.
				0,8	A jelentős vadlétszám hatása a 91M0 Pannon cseres-tölgyes élőhelyet veszélyezteteti a felújulás nehezzé válásával nehézségei, illetve a gypszint látványos degradációjával.
				0,8	A túltartott vadállomány hátráltatja a cseres-tölgyesek természetes felújulását, így csökkenti a szarvasbogár és a nagy hőscincér élőhelyét.

2. táblázat: a tervezési területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.01	gazdálkodás intenzívebbé válása	L	3	3	A Natura 2000 területen kívüli szántókon zajló intenzív művelés hatására a szántókkal határos jelölő élőhelyek 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik gyomosodnak, degradálódnak.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A területre vonatkozó elsődleges természetvédelmi célkitűzés a jó állapotú sovány, száraz gyepfoltok fenntartása és kiterjedésük növelése, ennek érdekében a gyephasználat ösztönzése és a cserjésedett egykori legelők helyreállítása oly módon, hogy a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catabx*) számára továbbra is maradjanak alkalmas cserjés foltok. További cél a terület természetes növényzetének maradványaként jelen levő 91M0 pannon cseres-tölgyes élőhely egyetlen, kis kiterjedésű állományának megőrzése és növelése, élőhelyet biztosítva ezzel a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és a nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*) számára is. A tájidegen fafajok visszaszorítása mindkét cél megvalósulásának elemi feltétele.

3.2. Kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

A tervezési területen jelenleg fellelhető, jobb állapotú fátlan élőhelyek, sovány száraz gyepek a legeltetéssel való hasznosítás révén alakultak ki, fenntartásukhoz is ez szükséges. Ettől eltérő területhasználati módok, esetleges ipari beruházások, szélörvényű park létrehozása kedvezőtlenül hatna a jelölő élőhely állapotára, kiterjedésére. Mindamellert a gyepterületek fenntartását elősegítő építési beruházások (pl. juhodályok, istállók) megvalósítására lehetőséget kell biztosítani, hiszen ezen építmények közvetve hozzájárulhatnak azok kedvező állapotának megőrzéséhez és helyreállításához.

A 91M0 Pannon cseres-tölgyes állomány területén a folyamatos erdőborítást biztosító erdészeti tevékenységen kívül egyéb hasznosítás nem fogadható el. A nagy kiterjedésben jelen levő idegenhonos faállományok energetikai, ipari, infrastrukturális vagy egyéb célú hasznosítása a teljes terület jelölő élőhelyeinek megőrzése szempontjából nem kizárható, bár a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban előnyösebb volna azok cseres-tölgyesekké vagy gyepterületekké való átalakítása.

A terület elsősorban környezeti nevelési célú turisztikai hasznosítása természetvédelmi szempontból elfogadható. Fontos fejlesztés lenne a Natura 2000 területet bemutató infrastruktúra létrehozása, hogy a látogatók tisztában legyenek a terület státuszával és természeti értékeivel. Ezt egyrészt tájékoztató táblák kihelyezésével lehetne elérni a területre bevezető forgalmasabb közutak és turistautak mentén. Másrészt a területet bemutató szóróanyagokkal, amelyeket helyi Tourinform Irodákban és önkormányzatoknál lehetne elérhetővé tenni.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A Kemenessömjéni cserjés legelő kezelési egységeinek lehatárolása a 2013-ban aktualizált, ÁNÉR alapú élőhely-térkép alapján történt. Ennek során az azonos kezelést igénylő élőhely-foltokat összevontuk, illetve az adott élőhely-folton belüli, különböző kezelést igénylő egységeket leválasztottuk. Arra törekedtünk, hogy az előírások megfelelő mértékben specifikusak legyenek, ugyanakkor azt is szem előtt tartottuk, hogy a kezelési egységek rendszere könnyen áttekinthető legyen és ne legyen indokolatlanul felaprózva. A kezelési előírásokat a kezelési egységeken belül előforduló jelölő értékek igényeinek figyelembevételével és a kezelési egység jelenlegi állapotának függvényében határoztuk meg.

A tervezési terület legfőbb természeti értékét a nagy kiterjedésben jelen levő felhagyott vagy alulhasznosított legelők képviselik, melyek állapotukat tekintve a cserjésedés különböző fázisaiban vannak. Egyes területrészek tulajdonosai az elmúlt években elvégezték a megjelent fásszárú növényzet eltávolítását. A cserjeirtott gyepek területén a legfontosabb cél az eltávolított cserjék és fák újrasarjadásának, regenerációjának megakadályozása, a legeltetésre alkalmas állapot mielőbbi kialakítása. Ennek érdekében e területeken évente legalább két alkalommal szárazúást szükséges végezni, majd a kezelést legeltetéssel folytatni. A cserjésedő gyepek területén elsődleges cél a kökényes-galagonyás cserjés, és az abban gyakran spontán megjelent akác egyedek visszaszorítása, majd ezt követően a fentiekben leírt kezelés folytatása. A kökény és galagonya cserjék ugyanakkor a sárga gyapjasszövő lárvális tápnövényét is jelentik, így teljes kiirtásuk nem cél. A gyepek területének kb. 10%-os mértékig cserje-foltok és sávok visszahagyásával a lepkefaj élőhelyei biztosíthatóak. A jellegtelen gyepragmentumok eredetüket tekintve fiatal parlagok, melyeken évi kétszeri kaszálás elvégzése, vagy tisztító kaszálással kombinált legeltetés célszerű a gyomnövények visszaszorítása érdekében.

A fás élőhelyek három kezelési egységre oszthatók. Az alig több, mint 5 ha kiterjedésben jelen levő cseres-tölgyes területén a jelenlegi állapot fenntartása megfelel a természetvédelmi érdekeknek. A jelenleginél több idős faegyed meghagyásával, a holtfa mennyiségének növelésével javíthatók a szarvasbogár, mint jelölő faj élőhelyi feltételei. Az erdőterület fennmaradó részét idegenhonos és nem tájhonos fajokból álló ültetvények, illetve önerdősült területek alkotják. Az erdeifenyvesek és egyéb idegenhonos faállományok cseres-tölgyesekké átalakítása kívánatos a jelölő erdei élőhely területének gyarapításához, ezzel a szarvasbogár és a nagy höscincér élőhelyének növeléséhez. A faanyag-hasznosítási szempontból kedvezőtlen, kavicsos vázталajjal jellemezhető területrészekben ugyanakkor nehézségekbe ütközhet a cseres-tölgyes állományok telepítése, ezért azokon – a kezelő előzetes mérlegelése alapján megtervezett élőhely-rekonstrukció keretében – legelő hasznosítású gyepek is kialakíthatók. A területen közel 15%-os arányban jelenlévő akácok jelentős természetvédelmi problémát okoznak. Állományaik legtöbb esetben nem egybefüggő ültetvények, hanem gyepterületek szegélyében, utak mentén spontán terjedéssel, vagy korábbi telepítés maradványaként kialakult keskeny sávok. Ezek esetében a legfontosabb a további terjeszkedés megakadályozása a környező erdőkben és gyepeken. Ennek érdekében az akácokkal határos területeken intenzívebb beavatkozás, akár vegyszeres kezelés is elképzelhető. Hosszabb távon kívánatos lenne a sávszerű akácok állományok területén a gyepterület helyreállítása. Az ültetett akácok tekintetében két irányban is történhet a rekonstrukció: cseres-tölgyessé illetve gyepterületté való átalakításuk egyaránt alkalmas a jelölő élőhelyek kiterjedésének növelésére. E célokra vegyszeres kezelés és talaj-előkészítés is alkalmazható. Egy nagyobb ívű élőhely-rekonstrukciós projekt keretében feltehetően sikeresen megvalósíthatóak lennének e célok.

A kezelési egységekre vonatkozó előírásokat hármas bontásban adjuk meg. Elsőként minden művelési ágra egységes kezelési előírásokat fogalmazunk meg, amelyek minden kezelési egységre érvényesek. Ezen belül a jogszabályban meghatározott előírások kötelezően betartandóak, a többi pedig önkéntesen vállalható. Ezt követik a specifikus kezelési előírások, amelyek kezelési egységenként tartalmazzák az egységes előírásokon kívül szükséges előírásokat. Egy adott mezőgazdasági műveletre több, egymástól eltérő mértékű korlátozás vonatkozhat. Javaslatunk szerint ezek közül a terület használójának van lehetősége választani, a várható bevételkiesés és a megkapható támogatás mértékének figyelembe vételével. A nagyobb mértékű korlátozásért természetesen magasabb támogatás jár.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges

eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, illetve a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé.

3. táblázat: a kezelési egységek áttekintő táblázata

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett ÁNÉR élőhelytípusok	Érintett közösségi jelentőségű élőhelytípusok
KE-1	cserjeirtott gyepek	E34xOB, E34xOC, E34xP2b, OC, OCxP2bxE34, P2bxE34, P45, P8xOC	6210
KE-2	cserjésedő gyepek	P2bxE34, E34, OC, E34xP2b, OCxP2b, E34, P2bxRB, P2b, P2bxOC	6210
KE-3	jellegtelen gyepragmentumok	OC, OD, OCxOD, OCxOAxA3a	
KE-4	fás legelő	P45	
KE-5	cseres-tölgyes	L2b	91M0
KE-6	erdeifenyvesek és egyéb idegenhonos faállományok	S4, RD, S4xOC, E34xS4	
KE-7	akácok	S1, S6, S7, S7xS1, S7xOC	

3.2.1.1. Mezőgazdálkodás

Gyepek

Általános kezelési javaslatok

A rendszertelenül vagy egyáltalán nem legeltetett területrészek különböző mértékben cserjésedettek, így itt a cserjék visszaszorítására és az eredeti gyepterület visszaállítására, valamint legeltetéssel, illetőleg kaszálással való fenntartására van szükség. A cserjék ugyanakkor a sárga gyapjasszövő élőhelyét is jelentik, ezért foltokban vagy sávokban kb. 10%-ukat meg kell hagyni. A tervezési területen nagy mennyiségben jelenlévő akác a gyepek rovására is terjeszkedik, így visszaszorítása ezen területrészekben is fontos feladat.

Egységes kezelési előírások

Érintett kezelési egységek: KE-1, KE-2, KE-3, KE-4

Kötelezően betartandó előírások:

Az összes gyeptípuson betartandóak a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának

földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18) Kormány rendeletben meghatározott előírások, amelyeket itt most nem ismételünk meg.

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY106	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY116	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY117	Éjszakai helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

Speciális kezelési előírások

Kezelési egység: cserjeirtott gyepek KE-1

Érintett ÁNER élőhelyek:

- E34xOB mocsárrétek x jellegtelen üde gyepek
- E34xOC hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyepek x jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- E34xP2b hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyepek x galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- OC jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- OCxP2bxE34 jellegtelen száraz-félszáraz gyepek x galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyepek
- P2bxE34 száraz-félszáraz gyepek x galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyepek
- P45 Fás legelők, fás kaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek
- P8xOC vágásterületek x jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek:

- 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórton jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.

Kezelési egység: cserjésedő gyepek KE-2

Érintett ÁNER élőhelyek:

- P2bxE34 galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek
- E34 hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek
- OC jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- E34xP2b hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek x galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- OCxP2b jellegtelen száraz-félszáraz gyepek x galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- P2bxB RB galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
- P2b galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- P2bxC galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek:

- 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY34	Gyepterületen előforduló, 2 m-nél magasabb, 8 cm mellmagassági törzsátmérőnél szélesebb akác egyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY118	Élőhelyrekonstrukció. (3.2.2-es fejezet.)

Kezelési egység: jellegtelen gyp-fragmentumok KE-3

Érintett ÁNER élőhelyek:

- OC jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- OD lágyszárú évelő özönfajok állományai
- OCxOD jellegtelen száraz-félszáraz gyepek x lágyszárú évelő özönfajok állományai
- OCxOAxA3a jellegtelen száraz-félszáraz gyepek x jellegtelen fátlan vizes élőhelyek x álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.

Kezelési egység: fás legelő KE-4

Érintett ÁNER élőhelyek:

- P45 fás legelők, fás kaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
GY123	A fás legelő fainak felújítását a megjelenő újulat megőrzése, vadak és legelő állatok elleni védelem alkalmazása útján biztosítani kell.

3.2.1.2. Erdőgazdálkodás

Általános kezelési javaslatok

A jelenleg is jó állapotú cseres-tölgyesben a gazdálkodás során a folyamatos erdőborítás biztosítása a kívánatos, így a véghasználatok teljes mellőzése a cél. Emellett az idős fák arányának és a holtfa mennyiségének növelése volna szükséges a xilofág rovarok és az odúlakó madarak és denevérek élőhely-minőségének növeléséhez. A szomszédos területek felől terjeszkedő akácot minden eszközzel vissza kell szorítani, hogy az élőhely degradálódását megakadályozzuk. Az erdeifenyves és vöröstölgyes ültetvények tájhonos állományok helyét foglalják el, így hosszabb távon kívánatos lenne azok cseres-tölgyesekké vagy gyeperülettel szomszédos területekké alakítása. Az akácok nem csak területfoglalásuk miatt, hanem fertőzőképességük miatt is hatalmas veszélyt jelentenek a terület jelölő értékeire. Üzemtervezett állományokat minél hamarabb tájhonos erdőállományokká kell alakítani, a spontán kialakult akác sávok helyén pedig élőhely-rekonstrukció keretében a gyepterület helyreállítása a cél. Az akácos állományok sikeres átalakítása kizárólag vegyszeres kezeléssel képzelhető el.

Egységes kezelési előírások

Érintett kezelési egységek: KE-5, KE-6, KE-7

Kötelezően betartandó előírások:

Minden erdőtervezett erdőben kötelezően betartandó a Kemenesi Cser Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve (ügy száma: 7209/2011. érvényes 2020-ig) alapján a Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által kiadott erdőterv határozat.

Előírás-javaslatok:

Kód	Kezelés leírása
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.

E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E26	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználatok során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító mikroélőhely visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E52	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E55	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E56	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E58	Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E59	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E68	Totális gyomirtó szerek használata az illetékes hatóság engedélyével csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.

Speciális kezelési előírások

Kezelési egység: cseres-tölgyes KE-5

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

- L2b cseres-kocsányos tölgyesek

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek:

- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

Előírás-javaslatok:

Kód	Kezelés leírása
E10	Meghatározott erdőrészletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.

E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E22	Az erdőrésztben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és bűvőhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolósos közelítése tilos.
E36	Az adott erdőrésztben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészt területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzsérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E51	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.

Kezelési egység: erdeifenyvesek és egyéb idegenhonos faállományok KE-6

Érintett ÁNER élőhelyek:

- S4 erdei- és feketefenyvesek
- RDb őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- S4xOC erdei- és feketefenyvesek x jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- E34xS4 hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyepek x erdei- és feketefenyvesek

Előírás-javaslatok:

Kód	Kezelés leírása
E51	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
	Élőhely-rekonstrukció. (3.2.2-es fejezet.)

Kezelési egység: akácosok KE-7

Érintett élőhelyek:

- S1 ültetett akácosok
- S6 nem őshonos fafajok spontán állományai
- S7 nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok
- S7xS1 nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok x ültetett akácosok
- S7xOC nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok x jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Előírás-javaslatok:

Kód	Kezelés leírása
E63	Tájidegen fafajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.
E67	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyepek) hasznosítandók.
E70	inváziós növényfajok visszaszorítása
	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni.

	<ul style="list-style-type: none"> • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. • Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
	Élőhely-rekonstrukció. (3.2.2-es fejezet.)

3.2.1.3. Vadgazdálkodás:

Általános kezelési javaslatok

A túltartott nagyvadállomány, kiemelten a gímszarvas és a vaddisznó elsősorban az erdei élőhelyekre jelent veszélyt. A cseres-tölgyes természetes felújításához elengedhetetlen a vadállomány létszámának csökkentése, legalább a jelenlegi felére. Szintén a vadállomány létszámának jelentős csökkentése szükséges ahhoz, hogy az idegenhonos és nem tájhonos erdőállományokat cseres-tölgyesekké lehessen alakítani. Mindezen célok megvalósításához és a vadgazdálkodási tervek kellő megalapozásához elengedhetetlen a megfelelő tudományos módszerekkel való vadállománybecslés elvégzése.

Egységes kezelési előírások

Kód	Kezelés leírása
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Gyeprekonstrukció

Háttér és célkitűzések

A tervezési terület közel felét teszik ki féltermészetes száraz gyep (6210) és különböző mértékben cserjésedett változataik. A cserjék nagy részének eltávolításával és a kialakított gyepterület legeltetésével a jelölő élőhely területe megduplázható lenne. Az élőhely-rekonstrukció célja tehát a jó állapotú gyepterületek kiterjedésének növelése.

Helyreállítandó jelölő élőhelyek

6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (KE-2)

193 ha

Alkalmazott módszerek

A cserjék kézi erővel történő kivágása, majd a területen történő aprítékolása és elszállítása. A cserjék eltávolítását követően a tuskók és sarjak eltávolítása legalább évi két alkalommal történő szárazzúzással, a keletkező apríték eltávolítása egészen a legeltethető állapot kialakulásáig. Folyamatos és intenzív legeltetés szükség szerint kaszálással kombinálva. A cserjék kb. 10%-át sávokban és foltokban meg kell hagyni a sárga gyapjasszövő élőhelyeként. A védett lágyszárú növények élőhelyén a talaj kíméletére fokozottan kell figyelni, a legelési sűrűséget a többinél alacsonyabban kell tartani. A rekonstrukció következtében a legeltetendő terület megduplázódik, így nagyobb állatlétszámot kell eltartania a területnek. A projekt keretében így szükség lehet juhhodályok, illetve istállók és itatókutak létesítésére is. KEHOP forrás felhasználása esetén a rekonstruálandó területeket a projektet megelőzően, vagy annak keretében a rekonstrukció kivitelezőjének meg kell vásárolnia.

Résztevők

ÖNPI, mint a terület természetvédelmi kezelője

Tervezett költségvetés és forrás

200 millió Ft – KEHOP / Life+

Idegenhonos és nem tájhonos erdők átalakítása

Háttér és célkitűzések

A Kemenessömjéni cserjés legelő jelentős területét borítják akácos sávok, ültetett tájidegen erdőfoltok. Az akác spontán terjedésének következtében nagymértékben felszaporodott a cserjésedő mezsgyékben, veszélyeztetve ezzel a gyepterületeket is, visszaszorítása így kiemelt jelentőséggel bír. Az ültetvények cseres-tölgyesekké alakításával, vagy az állományok kiirtásával és legelőterületté alakításával növelhető lenne a jelölő élőhelyek kiterjedése. Mérséklődne a környező élőhelyek akáccal történő fertőződésének veszélye is, így javulna a természetes erdő- és gyeptársulások állapota. Az erdőfenyvesek és vöröstölgyesek szintén nagy területen fordulnak elő, így átalakításukkal a cseres-tölgyesek aránya jelentősen növelhető lenne. Amennyiben a terület kezelőjének gazdasági érdekei úgy diktálják, sekély termőrétegű, kavicsos váztalajon cseres-tölgyes helyett legelőterület kialakítása is lehetséges, természetvédelmi szempontból előnyös. Ehhez azonban művelési ág váltás szükséges. A projekt célja tehát a 91M0 Pannon cseres-tölgyesek, illetve a 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik elnevezésű jelölő élőhelyek kiterjedésének növelése az idegenhonos és nem tájhonos erdőállományok átalakításával.

Helyreállítandó jelölő élőhelyek

91M0 Pannon cseres-tölgyesek (KE-6, KE-7)

200 ha

6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (KE-6, KE-7)

200 ha

Alkalmazott módszerek

Az akácot tartalmazó erdők, fasorok átalakítására a 8 cm-nél nagyobb mellmagassági törzsátmérőjű egyedek esetében a vegyszeres injektálás, majd a fa pusztulása után annak eltávolítása alkalmazható legeredményesebben. A kisebb fák esetében a vágásfelület vegyszeres lekenését kell alkalmazni. Fontos, hogy a kenés a mechanikus kezelést követő fél órán belül történjen meg. Az esetlegesen felverődő sarjakat pontpermetezéssel kell kezelni. Mindezeket követően a vágásterületet a cseres-tölgyesekre jellemző fa- és cserjefajokkal kell betelepíteni.

Az erdeifenyves és vöröstölgyes állományok véghasználatát követően a felújítást tájhozonszerű és cserjefajokkal kell végezni.

Azokon a területrészeken, ahol a termőhelyi feltételekre hivatkozva a kezelő nem tudja vállalni a cseres-tölgyesek kialakítását, az akácok fentiekben leírt módon való eltávolítása, illetve az erdeifenyvesek, vörös tölgyes állományok kivágása, majd kituskózása lehet megoldás. Az így kezelt területeket a legeltethető állapot eléréséig zúzni kell, majd legeltetéssel szükséges fenntartani. KEHOP forrás felhasználása esetén a rekonstruálandó területeket a projektet megelőzően, vagy annak keretében a rekonstrukció kivitelezőjének meg kell vásárolnia.

Résztvevők

ÖNPI, mint a terület természetvédelmi kezelője

Tervezett költségvetés és forrás

300 millió Ft – KEHOP / Life+

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési területen előforduló jelölő fajok megőrzéséhez nem szükséges egyedi fajvédelmi intézkedéseket fogantatni, állományaik fenntartása élőhelyeik védelmével és célirányos fejlesztésével megoldható.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A terület állapotának nyomon követése szempontjából, illetve a kezelési előírások aktualitásának fenntartása miatt fontos lenne a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszernek megfelelő élőhelytérképezés és a jelölő állatfajok állományfelmérésének legalább 10 évente történő megismétlése. Ugyanakkor nem javasolunk a területen országos monitorozó mintavételi helyet felvenni. A rekonstrukcióval érintett területrészek növényzetének regenerációját 3 évente elvégzett, a rendelkezésre álló forrásokkal arányos számú cönológiai felvétel elkészítésével és kiértékelésével volna célszerű nyomon követni.

Egy jelenleg futó projekt keretében (Svájci-Magyar Együttműködési Program, Községi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein) folyik a jelölő állatfajok felmérésének és monitoring módszereinek kidolgozása. 2015-től már ezen módszerek alapján történhet a fajok állományainak nyomon követése.

3.2.5. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat)

3.2.6. A tervezési terület földrészleteit érintő kezelési egységek

Település	HRSZ	Kezelési egység
Csönge	020/	KE-2, KE-6, KE-7
Csönge	021/	KE-7
Csönge	022/	KE-2, KE-7
Csönge	023/	KE-2, KE-7
Csönge	024/	KE-2, KE-7
Csönge	025/	KE-7
Csönge	026/1	KE-7
Csönge	026/2	KE-7
Csönge	026/3	KE-2, KE-6, KE-7
Csönge	027/	KE-2, KE-3, KE-6, KE-7
Csönge	030/	KE-2, KE-3, KE-6, KE-7
Csönge	031/	KE-2, KE-7
Csönge	032/	KE-2, KE-3, KE-6, KE-7
Csönge	033/1	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0147/1	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0147/2	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0148/	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0149/	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0150/	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	0155/10	KE-7
Kemenessömjén	0155/11a	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0155/11b	KE-7
Kemenessömjén	0155/7	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0155/8	KE-7
Kemenessömjén	0155/9	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0156/	KE-7
Kemenessömjén	0157/1	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0157/2	KE-7
Kemenessömjén	0158/	KE-7
Kemenessömjén	0159/2	KE-7
Kemenessömjén	0159/3	KE-2
Kemenessömjén	0159/4	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0160/	KE-7
Kemenessömjén	0161/1	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0161/2	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0173/	KE-7
Kemenessömjén	0176/1	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	0176/2	KE-6, KE-7

Település	HRSZ	Kezelési egység
Kemenessömjén	0177/	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0178/	KE-1, KE-2, KE-4, KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0179/	KE-6
Kemenessömjén	0180/1	KE-1, KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0180/2	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0180/3	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	0181/	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0182/	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	0183/	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	0185/	KE-2, KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0186/	KE-6
Kemenessömjén	0189/	KE-6
Kemenessömjén	0190/	KE-2, KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0191/	KE-2, KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0194/	KE-7
Kemenessömjén	0195/	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0196/	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0197/2	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0198/	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0199/	KE-1, KE-2, KE-4, KE-7
Kemenessömjén	0200/	KE-1, KE-2, KE-4, KE-7
Kemenessömjén	0201/	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0202/1	KE-1, KE-2
Kemenessömjén	0202/2	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0203/	KE-7
Kemenessömjén	0204/1	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0205/	KE-2, KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0206/1	KE-2, KE-6, KE-7
Kemenessömjén	0206/2	KE-7
Kemenessömjén	0213/	KE-3, KE-7
Kemenessömjén	0214/1	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0214/2	KE-2, KE-3, KE-7
Kemenessömjén	0214/3	KE-7
Kemenessömjén	0215/	KE-7
Kemenessömjén	0216/	KE-7
Kemenessömjén	0217/1	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0217/2	KE-7
Kemenessömjén	0217/3	KE-7
Kemenessömjén	0218/	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0220/	KE-3, KE-7
Kemenessömjén	0221/1	KE-7

Település	HRSZ	Kezelési egység
Kemenessömjén	0221/2	KE-1, KE-2, KE-3, KE-4, KE-7
Kemenessömjén	0221/3	KE-2, KE-3, KE-7
Kemenessömjén	0223/	KE-1, KE-2, KE-3, KE-4, KE-7
Kemenessömjén	0225/	KE-2
Kemenessömjén	0226/10	KE-7
Kemenessömjén	0226/11	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0226/12	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0226/13	KE-2, KE-4, KE-7
Kemenessömjén	0226/14	KE-2, KE-4, KE-7
Kemenessömjén	0226/15	KE-4, KE-7
Kemenessömjén	0226/16	KE-1, KE-4, KE-7
Kemenessömjén	0226/17	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	0226/19	KE-2
Kemenessömjén	0226/20	KE-1, KE-2, KE-5, KE-7
Kemenessömjén	0226/21	KE-1
Kemenessömjén	0226/3	KE-2, KE-3, KE-7
Kemenessömjén	0226/4	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0226/5	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0226/6	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0226/7	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0226/8	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0226/9	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0227/1	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	0227/2	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	0228/	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0229/	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0230/1	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0230/2	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0230/3	KE-7
Kemenessömjén	0231/	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0233/	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	0234/	KE-1, KE-2, KE-5, KE-7
Kemenessömjén	0235/	KE-1, KE-2, KE-5
Kemenessömjén	0236/	KE-1, KE-2, KE-5, KE-7
Kemenessömjén	0237/1	KE-1, KE-2, KE-5, KE-7
Kemenessömjén	0237/2	KE-1, KE-5
Kemenessömjén	0238/	KE-2
Kemenessömjén	0239/16	KE-2
Kemenessömjén	0253/1	KE-1, KE-2
Kemenessömjén	0253/4	KE-1, KE-2
Kemenessömjén	0253/5	KE-7

3.2.7. A tervezési terület erdőrészeleit érintő kezelési egységek

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Csönge	31A	KE-6, KE-7
Csönge	31B	KE-6, KE-7
Csönge	31C	KE-7
Csönge	32G	KE-2, KE-3, KE-6
Csönge	32H	KE-3, KE-6
Csönge	32I	KE-6, KE-7
Csönge	32TI	KE-6, KE-7
Csönge	36C	KE-2
Csönge	36D	KE-2
Csönge	36E	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	11A	KE-1, KE-2, KE-5, KE-7
Kemenessömjén	11B	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	11C	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	11D	KE-7
Kemenessömjén	11E	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	11F	KE-1
Kemenessömjén	12A	KE-1, KE-5
Kemenessömjén	13A	KE-7
Kemenessömjén	13B	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	13C	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14A	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14B	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14C	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14D	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14E	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14F	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14G	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14H	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	14I	KE-7
Kemenessömjén	14TN	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	15A	KE-1, KE-2, KE-7
Kemenessömjén	16A	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	16B	KE-6
Kemenessömjén	17F	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	18A	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	18B	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	18C	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	18D	KE-2, KE-7

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Kemenessömjén	18E	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	18F	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	1A	KE-7
Kemenessömjén	25A	KE-6
Kemenessömjén	26A	KE-2, KE-6, KE-7
Kemenessömjén	26B	KE-6, KE-7
Kemenessömjén	27A	KE-7
Kemenessömjén	28A	KE-1
Kemenessömjén	28B	KE-1
Kemenessömjén	29A	KE-1, KE-7
Kemenessömjén	2A	KE-7
Kemenessömjén	2B	KE-7
Kemenessömjén	30A	KE-2
Kemenessömjén	30C	KE-1, KE-2
Kemenessömjén	3A	KE-3, KE-7
Kemenessömjén	4B	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	5A	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	6A	KE-2, KE-7
Kemenessömjén	8A	KE-2, KE-7
Vönöck	32A	KE-2

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A területen található gyepeken és szántókon az alábbi területalapú támogatások érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (37/2009. (IV. 3.) FVM rendelet)	Natura 2000 kompenzáció 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet	KAT 37/2009. (IV. 3.) FVM rendelet	AKG horizontális 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet	AKG-MTÉT 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet
299,29 ha	299,29 ha	299,29 ha	299,29 ha	0

Ezek közül a Natura 2000 kompenzációs támogatás a gyepek természetvédelmi szempontú használatát mozdítja elő, az AKG különböző programjai pedig az extenzív gyepegzést támogatják önkéntes alapon. A területen specifikus MTÉT célprogram, amely a természetvédelmi célok elérésének leghatékonyabb eszköze lehetne, nem érhető el.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság információi alapján gazdálkodók a Natura 2000 kompenzációs támogatásokat jellemzően nem veszik fel, mivel tartanak az ellenőrzéstől. Az AKG támogatások lehetőségéről pedig általában nincs is tudomása a gazdáknak.

Erdőgazdálkodás

A területen található erdőkben kétféle forrásból érhetőek el támogatások. A Natura 2000 erdőterületek kompenzációs támogatása a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet alapján minden nyilvántartásba vett erdőterületen elérhető, az erdő-környezetvédelmi támogatások pedig a 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet alapján bizonyos célállományok esetében.

Natura 2000 kompenzációs támogatás: A természetesség, az állománytípus és a kor függvényében minden nyilvántartott erdőre vonatkozik (216 ha), kivéve az állami tulajdonú erdőket. A támogatás mértéke nem függ az erdőtervi előírásoktól és az erdőben található természeti értékektől.

Erdő-környezetvédelmi támogatás: Összesen 9 célprogramban való részvételre pályázhatnak a nyilvántartásba vett erdőkben. Ezek közül az Kemenessömjéni cserjés legelőn a következők lennének relevánsak:

1. Agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása: csak a minimum 30%-ban tájhonos fafajokból álló erdőkre igényelhető, így a legnagyobb gondot jelentő akácok problémájára nem kínál megoldást.
2. Mikroélelőhelyek kialakítása, fenntartása: 10 m³ / ha holtfa visszahagyását támogatja, de nagyobb mennyiséget nem kompenzál.
3. Véghasználatok során facsoportok visszahagyása: az erdőrészlet minimum 5%-án hagyásfacsoport visszahagyása. A támogatás összege 5%-nál nagyobb hagyásfacsoport kialakítását nem kompenzálja, ráadásul 5%-ot az erdészeti hatóság is előírhat kötelező jelleggel.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A mezőgazdasági területek jelenlegi támogatásával az alapvető probléma, hogy a programok nem eléggé specifikusak és nem veszik figyelembe a területen előforduló jelölő értékeket és azok élőhelyigényeit. Emellett probléma az is, hogy a gyepeken lévő cserjés élőhelyszegélyek kiesnek a támogatható területből.

A jelenleg elérhető horizontális AKG programokat a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. Ennek keretében kellene felülvizsgálni a cserjés szegély-élőhelyek támogatható területbe vonásának lehetőségét, hogy azok fenntartása ne okozzon jövedelem-kiesést a gazdálkodónak. A tervben foglalt kezelési előírásoknak megfelelően a cserjések a terület maximum 10%-ig kellene, hogy támogathatók legyenek. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. A jogszabályban rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelem-kieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi AKG programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előírásomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül.

Erdőgazdálkodás

Az erdőterületek jelenlegi támogatásával tulajdonképpen hasonló problémák merülnek fel, mint a mezőgazdasági területekével. A jelenleg erdő-környezetvédelmi program célprogramjait a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. Az erdőtervben rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelem-kieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi EKV programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előírásomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül.

3.3.2. Pályázati források

4. táblázat: folyamatban lévő pályázatok

Kód	Cím	Kedvezményezett	Időtartam	Költségvetés	Fenntartási tervhez való kapcsolódás
SH/4/12	A Közösségi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein (Svájci-Magyar Együtműködési Program)	Konzorcium az ÖNPI részvételével	2012-2015	250.791.320 Ft	A megalapozó dokumentáció elkészítéséhez kapcsolódó felmérések.

5. táblázat: tervezett pályázatok

Tárgy	Forrás	Fenntartási tervhez való kapcsolódás
Gyeprekonstrukció	KEHOP	A 6210 Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik helyreállítása.
Idegenhonos és nem tájthonos erdők átalakítása	KEHOP	Akácusok és erdeifenyvesek cseres-tölgyesekké, illetve gyepterületekké alakítása.

3.3.3. Egyéb

Célszerű lenne, hogy a terület az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásába kerüljön. A kezelési javaslatok megvalósulását ez lényegesen megkönnyítené és az élőhelyrekonstrukciós elképzelések finanszírozásának megteremtése is egyszerűbb lenne.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A Kemenessömjéni cserjés legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület több olyan sajátossággal rendelkezik, melyeket a kommunikációs eszközök kiválasztásánál és a célcsoportok meghatározásánál is figyelembe kellett venni. A Kemenessömjéni cserjés legelő tulajdoni és földhasználói viszonyaira jellemző, hogy alapvetően mezőgazdasági területek, főleg legelők és kisebb erdőfoltok alkotják a területet. A földrészletek között akadnak kicsi egy hektárnál kisebb, de nagyobb 30-50 hektáros birtokok is. Vannak egyéni tulajdonban és kezelésben lévő földek, de akadnak osztatlan közös tulajdonban lévők is. A 618 hektáros terület 120 földrészletet tartalmaz, melynek 84 %-a Kemenessömjén határában fekszik. Az egyeztetési folyamat során kiderült, hogy nagy területeket külföldi érdekeltségű gazdálkodók használnak. Az erdők osztatlan közös kezelésben vannak, a mezőgazdasági területekre jellemző az egyéni kezelés.

A kommunikációs folyamat három fő részre, valamint egy előkészítő és egy záró, összegző fázisra tagolódott. A folyamatot a 6. táblázat foglalja össze.

a.) Előkészítés

Az előkészítés során összegyűjtésre kerültek a települések önkormányzatainak (polgármesterek, jegyzők, önkormányzati hivatalok), az érintett hatóságok és állami kezelő szervezetek, szakmai érdekképviseletek, civil szervezetek, tudományos és szakmai intézmények és szakemberek elérhetőségei (cím, telefon, e-mail). Feltérképezésre került

az érintett települések népessége, háztartásainak száma, a körjegyzőségek (önkormányzati hivatalok) illetékessége.

Elkészült négy olyan dokumentum, mely alapja lett a kommunikációs tevékenységnek. Az így létrejövő tájékoztató csomag tartalmazott egy „Közlemény” c. dokumentumot, mely röviden tartalmazta a legfontosabb információkat a Natura 2000 területek kialakításáról, a Natura 2000 fenntartási tervezés megkezdéséről, a tervezés céljáról, valamint a tervezéssel kapcsolatos egyeztetési folyamat ütemtervét és a legfontosabb elérhetőségeket, és a felhívást az előzetes véleményezésre. A csomag másik dokumentuma egy részletesebb tájékoztató anyag volt, mely a Natura 2000 területek előzményeiről, kialakításukról, működtetésükről tartalmazott alapinformációkat. A harmadik dokumentum, a Vas megyében kijelölt 15 db Natura 2000 terület rövid leírását tartalmazta. A tájékoztató csomag negyedik része, a Kemenessömjéni cserjés legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozó földrészetek helyrajzi számos listáját (község, hrsz, terület, műv ág, tulajdonos szektora) tartalmazta. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság nyilvántartásából legyűjtött adatokból egy rendszerezett, községenként összesített és egy összefoglaló táblázattal ellátott adatbázis készült.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság honlapján egy külön holnaprész lett kialakítva, ezen elhelyezésre kerültek a tájékoztató csomag dokumentumai és a területet ábrázoló térkép is.

b.) Előzetes tájékoztatás

Az egyeztetési folyamat első eleme az érintettek tájékoztatását és a tervezést megelőző vélemények összegyűjtését célozta. Az előkészítés során létrehozott tájékoztató csomagot 2013. áprilisában valamennyi önkormányzat (polgármester, jegyző, önk. Hivatal), érintett hatóság, érdekképviselő, állami kezelő szervezet, civil szervezet, tudományos intézmény és szakember e-mailes formában megkapta (közlemény a tervezés megkezdéséről, általános tájékoztató anyag a Natura 2000 területekről, a Vas megyei Natura 2000 területek ismertetése, rendszerezett helyrajzi számos lista). A csomagot kísérő levél önkormányzatok esetében kérte a közlemény közzétételét (kifüggesztés), és valamennyi érintettet az előzetes véleményezésre kért. A tájékoztató levelek tartalmazták a Natura 2000 fenntartási tervek készítésére létrehozott honlaprész elérhetőségét.

A tájékoztató csomaghoz készült egy sajtóközlemény, melyet valamennyi megyei nyomtatott és online sajtó megkapott. Ennek eredményeként a megyei napilapban és két internetes hírportálon jelent meg tájékoztató anyag.

A két érintett település lakosságának Kemenessömjénben szerveztek lakossági fórumot. Fontos szempont volt, hogy a fórum az esti órákban munkaidő után valósult meg. A fórumról plakátok és meghívók készültek. A települések önkormányzati hivatalai vállalták a plakátok kihelyezését (településenként 4 db) és a szórólapok valamennyi háztartásba való eljuttatását. A meghívók egyik oldala egy részletes tájékoztató szöveget is tartalmazott a Natura 2000 területekről. A plakátok és a meghívók személyesen lettek kijuttatva a települések önkormányzati hivatalaiba. A lakossági fórumra május 8-án került sor Kemenessömjénben. A fórumon 6 fő vett részt.

A lakossági fórumok után június hónapban színes tájékoztató tablók készültek. Ezek részletes információkat tartalmaztak a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséről, a társadalmi részvétel fontosságáról. Tartalmazott egy kimutatást és egy topográfiai

térképrészletet a terület határaival, a honlap elérhetőségét és az előzetes véleményezés határidejét.

Az előzetes tájékoztatás eredményként a Vas megyei Kormányhivatal Növény és Talajvédelmi Igazgatósága küldött előzetes szakmai véleményt.

c.) Érdekegyeztetés

A tervezési folyamat előrehaladtával kialakultak, azok a témakörök, amelyekkel kapcsolatban a leginkább érintettekkel részletesebb érdekegyeztetést szükséges lefolytatni. Az is érzékelhetővé vált, hogy a területnek, mely részeit lenne érdemes helyszíni terepi egyeztetés során felkeresni. Egy terepbejárással egybekötött érdekegyeztető fórum lett meghirdetve. A „Földhasználati érdekegyeztető fórum” 2013. december elején valósult meg. A fórum célcsoportjai elsősorban az erdőgazdálkodók és a mezőgazdasággal foglalkozó földhasználók és az érintett hatóságok voltak. Ezen kívül valamennyi fórumról plakátok formájában az érintett települések lakosságát és önkormányzatait is értesítették a szervezők. A fórumon 19 fő vett részt. A fórum meghívója már tartalmazta a terv első olvasatának véleményezésére szóló felhívást, a határidővel.

d.) Véleményezés

A Natura 2000 fenntartási terv első olvasatának elkészítése után lehetőség volt a terv véleményezésére. Az érdekegyeztetés és a véleményezés kommunikációs fázisa szorosan összekapcsolódott. Az érdekegyeztető fórumon is elhangzott a november közepén kiküldött meghívókon is szerepelt a véleményezésre szóló felhívás. November közepén valamennyi érintett értesítésre került annak érdekében, hogy aki akarja megismerhesse és véleményezhesse a fenntartási tervet. Az érintett két település jegyzője elektronikus formában megkapta a tervet, és egy közzétételi felhívást, azzal a céllal, hogy az kifüggesztésre kerüljön. A véleményezésre szóló felhívást megkapták az érintett hatóságok, kezelő szervezetek, érdekképviseletek, tudományos intézmények, civil szervezetek és szakemberek. A felhívás eredményeként a Vas Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóságától, érkezett írásos vélemény.

e.) Az egyeztetési folyamat összegzése

A beérkezett előzetes vélemények, a lakossági fórumokon, érdekegyeztető fórumokon elhangzottakat és a terv első olvasatára érkezett véleményeket a II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció 4.1. melléklete összegzi.

6. táblázat: a terv egyeztetési folyamatának összefoglaló táblázata

Egyeztetési szakasz	Kommunikációs tevékenység	Elért célcsoport
Előzetes tájékoztatás	Honlap, internetes elérhetőség kialakítása, elindítása Honlaprész létrehozása az Őrségi NPI honlapján. Tájékoztató anyagok megküldése az Őrségi NPI-nek a honlapra való feltöltése	Valamennyi érintett
	Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása: <ul style="list-style-type: none"> Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervről, a társadalmi részvétel és érdekegyeztetés lehetőségeiről, véleményezési határidőkről Részletes tájékoztató anyag a Natura 2000 területekről, a kijelölés folyamatáról, 	<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok; Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek Egyéb területhasználók Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Gazdálkodói szakmai szövetségek Falugazdászok

Egyeztetési szakasz	Kommunikációs tevékenység	Elért célcsoport
	<p>alapelvekről, a tervezés céljáról</p> <ul style="list-style-type: none"> Részletes helyrajzi számos lista a Natura 2000 területbe eső földrészekről, (hrs, terület, műv. ág, tulajdonosi szektor) Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek) 	<ul style="list-style-type: none"> Agrár szakmai és érdekképviselői szervezet Egyéb indokolt célcsoport (sajtó)
	<p>Sajtóesemény</p> <p>Tájékoztató cikkek megjelentetése a megyei napilapban és a megyei és regionális hírportálokon</p>	<p>Valamennyi érintett</p>
	<p>Önkormányzati közzététel</p> <p>Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről, ütemtervéről, a társadalmi részvétel lehetőségeiről, határidőkről, honlapos elérhetőségről</p>	<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok Gazdálkodók A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Egyéb területhasználók
	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Lakossági fórum meghirdetése, Kemenessömjénben: e-mailes meghívók, nyomtatott meghívók, és plakátok a meghívók rövid tájékoztatást is tartalmaztak a Natura 2000 területekről, a tervezési folyamatról és a véleménynyilvánítás fontosságáról</p>	<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok Gazdálkodók A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Egyéb területhasználók
	<p>Falufórum, gazdafórum</p> <p>Lakossági fórum lebonyolítása Kemenessömjénben</p>	<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Egyéb területhasználók
	<p>Nyomtatott ismertető</p> <p>Színes térképes (vázlat) tablók kihelyezése az érintett településeken (Natura 2000 területek fogalma értelmezése, Natura 2000 terület határait tartalmazó térkép, községenkénti terület méretek, vélemény-nyilvánítás lehetőségei, határidők, honlap, elérhetőségek, stb)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok Gazdálkodók A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Egyéb területhasználók
<p>Érdekegyeztetés</p>	<p>Gazdafórum, terepbejárás</p> <p>Földhasználati érdekegyeztető fórum Ostffyasszonyfán</p>	<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok Gazdálkodók A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Gazdálkodói szakmai szövetségek Agrárszakmai és érdekképviselői szervezet
<p>Véleményezés</p>	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Felhívás a Natura 2000 tervek első olvasatának véleményezésére</p>	<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái Gazdálkodók; A Natura 2000 területtel érintett földrészek

Egyeztetési szakasz	Kommunikációs tevékenység	Elért célcsoport
		tulajdonosai és vagyongazdálkodói; • Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet • Egyéb területhasználók • Gazdálkodói szakmai szövetségek • Falugazdászok • Agrárszakmai és érdekképviselői szervezet
	Önkormányzati közzététel Közlemény a tervezési folyamat lezárásáról, felhívás a Natura 2000 fenntartási terv első olvasatának véleményezésére határidőkről, honlapon elérhetőségről	• Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok; • Gazdálkodók; • A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói; • Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet • Egyéb területhasználók

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A Kemenessömjéni cserjés legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási tervének kommunikációs tevékenységében az eszközök kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy annak legyenek bárki számára hozzáférhető elemei (honlap, sajtómegjelenések), de a konkrét helyhez és időponthoz kötődő események is nyilvánosak mindenki számára hozzáférhetőek legyenek. Fontos szempont volt, hogy a kommunikációs tevékenység különböző eseményei lehetőleg az érintett településeken történjenek. Fontos elv volt, hogy a kommunikációs eszközök alkalmazásánál nagy súlyt kapott a Natura 2000 területekkel kapcsolatos tájékoztatás, információszolgáltatás. Fontos elem volt a folyamatban, hogy egy alkalommal a terület községhatár szerint érintett településeinek valamennyi háztartásába eljutottak a Natura 2000 területekkel, és a fenntartási tervekkel kapcsolatos információk. Emellett nagy hangsúlyt kapott a folyamatban a konkrét szakterületekre fókuszáló érdekegyeztetés. A tervegyeztetés négy szakasza során az alábbi kommunikációs eszközöket alkalmaztuk. Az alkalmazott eszközöket és a kommunikáció célcsoportjait, dátumszerűen és tételesen a II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció 4.2. melléklete összegzi.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció során az alábbi célcsoportokat értük el:

- Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek
- Települési önkormányzatok
- Gazdálkodók
- A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói
- Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet
- Egyéb területhasználók
- Gazdálkodói szakmai szövetségek
- Falugazdászok
- Agrárszakmai és érdekképviselői szervezet
- Falugazdászok
- Egyéb területhasználók
- Egyéb indokolt célcsoport

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Csite László erdőgazdálkodó, erdész ostffyasszonyfai lakossági fórumon tett észrevételében hangsúlyozta, hogy a kavicsos alapkőzetten nem lehet gazdaságosan felhozni a csertölgyet. E véleményt figyelembe véve a terv célkitűzéseibe és rekonstrukciós fejezeteibe beépítésre bekerült a tájidegen fafajú erdőállományok gyepterületté alakításának lehetősége. Ezáltal a gyenge termőképességű területeken is növelhető a jelölő élőhelyek kiterjedése.

A Vas Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság által rendelkezésre bocsátott talajtérképek alátámasztották Csite László erdőgazdálkodó csertölgyesek telepítésének nehézségeire vonatkozó észrevételét, mely alapján a terv célkitűzéseibe és rekonstrukciós fejezeteibe is beépítésre bekerült a tájidegen fafajú erdőállományok gyepterületté alakításának lehetősége.

”Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

Éghajlata mérsékeltén hűvös, mérsékeltén száraz. Az évi napfénytartam 1900 és 1950 óra között van. A nyári hónapokban 780 óra körüli, télen 190 óra körüli napsütést élvez a táj.

Hőmérsékleti viszonyok

Az évi középhőmérséklet 9,8 °C körüli, a nyári félévé 16,3 °C. Évente mintegy 183 napon keresztül a napi középhőmérséklet több mint 10 °C. A fagymentes időszak hossza mintegy 192 nap. A nyári legnagyobb felmelegedés átlagos értéke 33,0-33,5 °C, a téli legerősebb lehülése -16,5 °C.

Csapadékviszonyok

Az évi csapadékátlag 650 mm körüli, aminek nagy része, mintegy 400mm a vegetációs időszakban hullik. A hótakarós napok száma 40 körüli. Az átlagos hóvastagság 26-30 cm.

Szélviszonyok

A leggyakoribb szélirány az északi és a déli, az átlagos szélesebesség 3,0-3,2 m/s.

1.1.2. Vízirajzi adottságok

A vizsgált terület a Marcal vízgyűjtőjéhez tartozik, de a területen állandó vízfolyást vagy állóvizet nem találunk.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület 55 %-a nem podzolos agyagbemosódásos barna erdőtalaj. A szelvényben jól felismerhető a fakó színű kilúgzási és az ettől jól elváló sötétebb színű agyaghártyás felhalmozódási szint. A kilúgzási szint ásványi része fakó sárgás-szürke, vagy barnás-szürke. Szerkezete szárazon poros vagy leveles.

A felhalmozódási szint sötétebb színű, többnyire vöröses-barna, több agyagot tartalmaz, szerkezete diós vagy hasábos. Gyakran található benne vaskiválások, vasszeplők, vaserek, vasborsók. Vizgazdálkodásuk elsősorban a talajképző kőzet anyagától és megjelenési mélységétől függ, de általában nem kedvezőtlen, közepes vízbefogadó-, vízáteresztő-, és víztartó képességűek.

A tervezési terület 44 %-a kavicsos vázta talaj talajtípusba sorolható. E talajképződmények a jelenkori, vagy régi folyók volt árterületein, teraszain, törmelék-kúpjain található. Kavicsstartalmuk a földes részhez viszonyítva olyan nagy, hogy a szelvény vizgazdálkodását és tápanyag-szolgáltató képességét nagymértékben lerontja. A kavicsos vázta talajok szelvényében a csaknem kavicsból álló rétegeket különböző vastagságú iszapos-homokos fedőréteg borítja, mely a folyóvízi hordaléklerakásból származik, vagy hullóporos eredetű. A nagy kiterjedésű kavicsháton egymás mellett található a kavicsos, agyagbemosódásos barna erdőtalajok és a kavicsos vázta talajok. Az egyes rétegekben 50% kavicsstartalom felett már nincs elegendő anyag a talajképződéshez, így csak vázta talajok keletkezhetnek.

A tervezési terület 1 %-át Ramann-féle barna erdőtalaj borítja. E talajokban a humuszosodás,

valamint a kilúgzás folyamatához csak az erőteljes agyagosodás és a gyenge savanyodás járul. A kilúgzási szint - a humuszos „A”-szint - általában morzsás és szemcsés szerkezetű, átmenete a felhalmozódási szintbe fokozatos, de rövid. A felhalmozódási szint vöröses árnyalatú, a szerkezeti elemek felületén nem található agyaghártya. A kicserélhető kationok között a kalcium az uralkodó. A „B”-szint éles határral különül el a többnyire szénsavas meszet tartalmazó talajképző közettől. Viszonylag gyakori jelenség a talajképző közből való visszameszeződés a gyökérjáratok mentén. A Ramann-féle barna erdőtalajok vízgazdálkodása kedvező, vízáteresztő és víztartó képességük jó, többnyire jelentős - a növények számára is hasznosítható - vízkészlettel rendelkeznek. Tápanyag-ellátottságuk kedvező, mind nitrogén-, mind foszfortartalmuk közepes, kálium ellátottságuk jó.

1.2. Természeti adottságok

Élőhely-típusok szerinti jellemzés

A vizsgált terület túlnyomó részén sovány, száraz gyepek és azok degradált illetve cserjésedő változatai találhatók. A felhagyott területrészeken több nagyobb foltban teljesen záródott galagonyás-kökényes cserjések alakultak ki, melyek egy részét –az egykori legelők helyreállításának céljával– a közelmúltban kitisztították. A tervezési terület harmadát fás növényzet borítja, melyben az erdeifenyő (*Pinus sylvestris*) és az akác (*Robinia pseudoacacia*) ültetvényei dominálnak, és mindössze egyetlen, öt hektáros foltban maradt fenn a természetes erdőállományt idéző cseres-kocsányos tölgyes állomány.

Florisztikai jellemzés

A cseres tölgyesek kiirtásával létrehozott félszáraz sovány gyepek állományalkotó fajai a cérnatippan (*Agrostis capillaris*), a sovány- és a barázdált csenkesz (*Festuca pseudovina*, *Festuca rupicola*). Gyakoribb kétszikűek a sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*), vajszinű ördög szem (*Scabiosa ochroleuca*), mezei iringó (*Eryngium campestre*), kisezerjőfű (*Centaureum erythraea*), terjőke kígyószisz (*Echium vulgare*), szarvaskerep (*Lotus corniculatus*), farkas kutyatej (*Euphorbia cyparissias*), tejoltó galaj (*Galium verum*). Csapadékos tavaszi időjárás esetén a vaddisznó túrások és a cserjeirtások nyomai helyén tömegesen jelenik meg a védett kis forrásfű (*Montia fontana*). Gyepekben, cserjések alatt a szintén védett selymes boglárka (*Ranunculus illyricus*) kisebb állományaival találkozhatunk. A korábban feltehetően gyakoribb előfordulású agárkosbor (*Orchis morio*) csupán néhány töves egyedszámban ismert, de megfelelő kezelés mellett lenne esély újbóli elterjedésére. A szártalan bábakalács (*Carlina acaulis*) korábbi adatai ismertek a területről, amit azonban a közelmúltban nem sikerült megerősíteni. Az egykori kiterjedt legelők számos helyen kökénnyel (*Prunus spinosa*) és egybibés galagonyával (*Crataegus monogyna*) cserjésednek. A nagy területeket borító erdeifenyvesek és akácok szegényes aljnövényzetére jellemző az erdei szeder (*Rubus fruticosus*), fekete bodza (*Sambucus nigra*), nagy csalán (*Urtica dioica*), siskanád tippán (*Calamagrostis epigeios*), meddő rozsnok (*Bromus sterilis*), tarackbúza (*Elymus repens*) gyakori előfordulása zavarástűrő lomberdei fajokkal (pl. erdei gyömbérgyökér (*Geum urbanum*)) keveredve. A terület klimax társulásának egyetlen maradványaként fellelhető cseres-kocsányos tölgyes erdőfolt lombkoronaszintjében feltűnnek a vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) egyedei is, sűrű cserjeszintjét kökény, egybibés galagonya, fagyal (*Ligustrum vulgare*), csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*) alkotja. Aljnövényzete ritkás, jórészt a gyepekről betelepülő fajok jelennek meg szegélyében.

Zoológiai jellemzés

A területen a szarvasbogárnak (*Lucanus cervus*) és a nagy hőscincérnek (*Cerambyx cerdo*) csupán egyetlen lehetséges élőhelye van, egy öthektáros cseres-kocsányostölgyes. A két bogárfaj egyedsűrűsége azonban olyan alacsony, hogy az észlelési küszöb alatt van, így a 2013-as felmérések során nem kerültek elő. A kezeletlenség következtében a legelőn csak kevés gyepi lepkefaj fordul elő, de megtalálható a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*). A cserjések ugyanakkor a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) élőhelyét jelentik, amely jelentős egyedszámban fordul elő a területen. A kisebb facsoportok környékén a csíkos medvelepke (*Euplagia quadripunctaria*) egyedei fordulnak elő kisebb számban. A területről több kétéltű és hüllő faj is előkerült, köztük megemlítendő a tarajos götte (*Triturus cristatus*) és a rézsikló (*Coronella austriaca*). Madártani szempontból megfigyelt érdekesebb fajok az erdei pacsirta (*Lullula arborea*), a búbos banka (*Upupa epops*) és tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*), melyek fészkelése is valószínűsíthető. A terület jó táplálkozó hely a denevérek számára, közülük említést érdemel a nálunk ritka alpesi denevér (*Hypsugo savii*), illetve a közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*), amely valószínűleg a helyi erdőben található öregebb, odvas fáknak talál menedéket.

7. táblázat: a tervezési területen előforduló élőhelyek Á-NÉR kategóriák szerint

Á-NÉR kód	Megnevezés	Terület (Ha)	Előfordulási arány
E34	Hegy-dombvidéki sovány gyeppek és szőrfügyeppek	209,53	29,70%
L2b	Cseres-kocsányos tölgyesek	5,04	0,71%
OC	Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyeppek és magaskórósok	129,56	18,37%
OD	Lágyszárú özönfajok állományai	60,27	8,54%
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás cserjések	79,40	11,26%
P45	Fáslegelők, fáskaszálók, felhagyott legelőerdők, gesztenyeligetek	4,08	0,58%
P8	Vágásterületek	13,73	1,95%
RD	Tájidegen fafajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények	9,70	1,37%
S1	Ültetett akácok	69,02	9,78%
S4	Erdei- és feketefenyvesek	102,37	14,51%
S6	Nem őshonos fafajok spontán állományai	0,61	0,09%
S7	Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok	22,16	3,14%

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

8. táblázat: a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
91M0	Pannon cseres-tölgyesek	C
6210	Meszes alapkötetű féltermészetes száraz gyeppek és cserjésedett változataik	C

Élőhely neve:	Pannon cseres-tölgyesek
Élőhely kódja:	91M0
Élőhely előfordulásai a területen:	A 3.3 számú térképmelléklet szerint
Élőhely területi aránya:	0,71%
Élőhely kiterjedése a területen:	5,04 ha, mely megegyezik az adatlapban szereplő adattal.
Élőhely jellemzése:	Kigyérülő faállomány, néhány idősebb fával, mozaikosan megjelenő cserjékkel. Gyepszintje xerofil-xeromezofil fajokból áll.
Élőhely természetességi degradáltsági értékelése:	- A területen egy foltban előforduló élőhely 3-as természetességgel jellemezhető.
Élőhely veszélyeztetettség:	Az élőhely hosszú távú fennmaradása csak a megfelelő gazdálkodással biztosítható. A területen tapasztalható jelentős vadlétszám a természetes felújulást erősen hátráltatja.
Veszélyeztető tényezők:	Az élőhelyet elsősorban az intenzív, vágásos erdőgazdálkodás, az akáccal való fertőzés és a magas vadlétszám miatti kétséges felújulás veszélyezteti. Több lehetséges előfordulási helyén nehezen átalakítható, idegenhonos faállományok találhatóak.
Élőhely neve:	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco brometalia</i>)
Élőhely kódja:	6210
Élőhely előfordulásai a területen:	A 3.3 számú térképmelléklet szerint
Élőhely területi aránya:	37,31%

Élőhely kiterjedése a területen:

263,19 ha

Élőhely jellemzése:

Jellemzően sovány talajon kialakult xeromezofil gyepek tartoznak ide. Alacsony fűhozamú természetközeli társulások, melyek a korábbi legeltetés nyomán alakultak ki. Cserjésedett állományaik egy részén cserjeirtást végeztek.

Élőhely természetességi degradáltsági értékelése:

- A legtöbb helyen 3-as értékkel jellemezhető.

Élőhely veszélyeztetettség:

Az élőhely hosszú távú megőrzése alapvetően a gyepterületek megfelelő hasznosításán múlik, mely jelen esetben a legeltetés. Ennek hiányában a terület folyamatosan cserjésedik, majd később erdősül. További veszélyforrást jelent az élőhellyel határos akác állományok terjedése és a magas vadlétszám károkozása a gyepekben.

Veszélyeztető tényezők:

A gyepeket elsősorban a visszaszoruló legeltetéssel együtt járó cserjésedés veszélyezteti. Több területen jelentős a vadfajok által okozott degradáció is.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A terület adatlapján közösségi jelentőségű növényfaj nem szerepel. A terepbejárások alkalmával közösségi jelentőségű növényfaj nem került elő.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

9. táblázat: a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
II., IV.	nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>)	C
II., IV.	sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>)	C
II.	szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	C
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	D
II., IV.	rézsikló (<i>Coronella austriaca</i>)	D
II.	molnargörey (<i>Mustela eversmannii</i>)	D
II., IV.	csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)	D
IV.	alpesi denevér (<i>Hypsugo savii</i>)	

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
IV.	durvavitorlájú törpedenevér (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	
IV.	északi késeidenevér (<i>Eptesicus nilssonii</i>)	
IV.	közönséges késeidenevér (<i>Eptesicus serotinus</i>)	
IV.	közönséges törpedenevér (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	
I. (BD)	erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)	
I. (BD)	tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	

Faj neve:

nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

Egyetlen lehetséges élőhelye a területen található kb. 5 ha-os cseres-kocsányos tölgyes.

Állománynagyság (jelölés):

R = rare (ritka)

Állománynagyság (tervkészítéskor):

P = present (nem került elő a felmérések során, de jelenléte valószínűsíthető)

Állomány változásának tendenciái és okai:

Az állomány mérete és tendenciái nehezen becsülhetők a detektálhatóság alacsony foka miatt. Mivel az élőhelyében nem következett be jelentős változás, feltehetően az állomány mérete sem változott számottevően.

Faj veszélyeztetettsége:

A rendkívül kicsi populációméret és az egyetlen alkalmas élőhelyfolt miatt rendkívül veszélyeztetett a faj itteni állománya.

Veszélyeztető tényezők:

Elsősorban a vágásos erdőgazdálkodás, az akác terjedése és a holtfa eltávolítása veszélyezteti, de a túltartott vadállomány is nehezíti az élőhelyül szolgáló erdőállomány felújulását.

Faj neve:	sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A faj szinte a teljes területen előfordul, mivel elszórtan mindenhol megtalálhatók lárvális tápnövényei, a kökény, a galagonya és a vadkörte.
Állománynagyság (jelöléskor):	R = rare (ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	R = rare (ritka)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Populációja olyan mértékben fluktuál, hogy néhány év felmérési tapasztalatai alapján nem lehet tendenciákat megállapítani.
Faj veszélyeztetettsége:	Jelentős kiterjedésű élőhelye és a viszonylag nagy populáció miatt aktuálisan nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A fajt a gyepok helyreállítása során végzett cserjeirtás veszélyezteteti elsősorban, amelyet azonban cserjefoltok visszahagyásával mérsékelni lehet.
Faj neve:	szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Egyetlen lehetséges élőhelye a területen található kb. 5 ha-os cseres-kocsányos tölgyes.
Állománynagyság (jelöléskor):	R = rare (ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	P = present (nem került elő a felmérések során, de jelenléte valószínűsíthető)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány mérete és tendenciái nehezen becsülhetők a detektálhatóság alacsony foka miatt. Mivel az

élőhelyében nem következett be jelentős változás, feltehetően az állomány mérete sem változott számottevően.

Faj veszélyeztetettsége:

A rendkívül kicsi populációméret és az egyetlen alkalmas élőhelyfolt miatt rendkívül veszélyeztetett a faj itteni állománya

Veszélyeztető tényezők:

Elsősorban a vágásos erdőgazdálkodás, az akác terjedése és a holtfa eltávolítása veszélyezteti, de a túltartott vadállomány is nehezíti az élőhelyeül szolgáló erdőállomány felújulását.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

10. táblázat: a tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
csinos lengefű	<i>Aira elegantissima</i>	-	Mészkerülő gyepek országosan ritka faja.
agárkosbor	<i>Orchis morio</i>	V	Csupán néhány egyedet számláló állománya ismert a területről, de a gyeves élőhelyek megfelelő állapotban tartva alkalmasak lehetnek számára, ezáltal újból elterjedhet.
berzedt galaj	<i>Galium divaricatum</i>	-	Mészkerülő gyepek országosan ritka, eltűnően levő faja.
kis forrásfű	<i>Montia fontana</i> subsp. <i>chondrosperma</i>	V	A terület déli felének kavicsos feltalajú, rossz vízgazdálkodású, erősen kisavanyodó sovány gyepterületein általánosan elterjedt pionír növény. Magas csapadékú időszakban a tavaszi aszpektusban tömegesen jelentkezhet a felnyíló, nyílt sáros-iszapos felszíneken. Becsült állomány nagysága 500.000 tő.
selymes boglárka	<i>Ranunculus illyricus</i>	V	Szárazabb gyepekben, cserjések alatt a terület északi felének száraz kavicsos hátain sokfelé jelen van. Általában nem virágzik. Becsült állomány nagysága néhány 100 tő.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

11. táblázat: a tényleges művelési ágak megoszlása a tervezési területen

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Megoszlás
erdő	306,09	43,39%
gyep	399,37	56,61%

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

12. táblázat: a tervezési területen érintett tulajdonosi csoportok megoszlása

Tulajdonosi csoport/kezelő	Kiterjedés (ha)
egyéni területek	360,56
erdőbirtokosságok	1,85
korlátolt felelősségű társaság	234,67
központi költségvetési szervek	16,81
önkormányzatok	4,87

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

Gyepgazdálkodás

A gyephasznosítás a területen legeltetéssel történik. A legeltetett területek természetvédelmi szempontból kedvező állapotúak. A Natura 2000 területen azonban jóval nagyobb a gyep kiterjedése, mint ami hasznosítás alatt áll. Ezzel magyarázhatóan a gyep jelentős része alullelegeltetett, illetve egyáltalán nem használt, így ezek a területek átalakulása, cserjésedése megindult, egyes részeken előrehaladott. A gyep hosszú távú megőrzése csak a cserjés visszaszorításával (melyre a területen van példa) legeltetés kiterjesztésével képzelhető el. A hajdani gyep egy részére akácosokat telepítettek, illetve egy diófa ültetvény is létesült a területen, melyet később felszámoltak, helyét felszántották és parlagon hagyták.

Szántógazdálkodás

A területen a terepbejárások alkalmával jelenleg is művelt szántó nem volt, de fiatal 1-2 éves parlag igen.

Erdészet

A Natura 2000 területen jelölő erdei élőhely csak egy, kb. 5 ha-os foltban fordul elő. Ennek az állománynak a védelme és benne a gazdálkodás mellőzése természetvédelmi szempontból rendkívül kívánatos lenne. Az üzemtervek részletszintű előírásai természetvédelmi szempontból kedvezőek. Szerepel benne az akácosok 70%-ának cseres-tölgyessé alakítása, illetve az erdeifenyvesek több mint 70%-ának szintén honos cseres-tölgyessé alakítása. Az erdőterület nagy részén általában intenzív erdőgazdálkodás zajlik, a jellemzően idegenhonos, illetve ültetvényszerű fafajok állományaiban. Megjegyzendő, hogy az erdészeti üzemtervek részletszintű előírásai nem egységesek. Javasolt a Natura 2000 területre vonatkozó általános

irányelvek betartását minden erdőrészlet esetében megkövetelni. (Az inváziós fafajok irtására, az őshonos fafajok védelmére, a jelölő fajok és élőhelyek védelmére, a holtfára és a vizes élőhelyekre vonatkozóan).

13. táblázat: a tervezési területen előforduló jelenlegi és távlati faállománytípusok

	Cseres-tölgyes	Akác	Erdeifenyves	Jelenlegi összesen
Cseres-tölgyes	4,1			4,1
Akác	3,84	7,04		10,88
Erdeifenyves	70,69		24,56	95,25
Távlati összesen	78,63	7,04	24,56	110,23

14. táblázat: a tervezési területen előforduló fafajok korosztályok szerint

Fafaj	1-10	21-30	41-50	Összesen (ha)	%
Akác	5,77	0,90	0,31	6,98	19,1
Erdeifenyő		28,51		28,51	78,2
Feketefenyő		0,98		0,98	2,7
Összes	5,77	30,39	0,31	36,47	100

15. táblázat: a tervezési területen előforduló erdőállományok üzemmódok szerint

Üzemmód	Terület (ha)
Vágásos	110,23

16. táblázat: a tervezési területen előforduló erdőállományok rendeltetés szerint

Erdők rendeltetése	Terület (ha)
védelmi rendeltetésű erdők	
talajvédelmi erdők	69,66
Natura 2000	110,23
gazdasági rendeltetésű erdők	
faanyagtermelő erdők	36,47

1.3.3.2. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület egyetlen vadgazdálkodója a Kemenesaljai Nimród Vadásztársaság. Az elmúlt 10 év vadgazdálkodási adatai a területről 17. táblázatban található. Elmondható, hogy a vadgazdálkodási tervekben megadott adatok nem tükrözik a valóságot. A vadállomány egyértelműen túltartott és akadályozza az erdők természetes felújulását. A kilövések mértékének emelésére lenne szükség a 91M0 Pannon cseres-tölgyesek megőrzésének érdekében.

17. táblázat: a körzet vadgazdálkodási adatai az elmúlt 10 év alapján

Vadfaj	Jellemző állománysűrűség pld/100 ha	Állománysűrűség 2004-2013		Hasznosítási sűrűség 2004-2013	
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend
gímszarvas	0,64	0,70	csökkenő	0,53	csökkenő
őz	1,82	1,98	csökkenő	1,96	csökkenő
vaddisznó	0,91	0,93	növekvő	1,51	növekvő
mezei nyúl	0,64	0,46	növekvő	0,24	csökkenő
fácán	1,00	1,03	stagnáló	0,83	csökkenő

Az Kemenessömjéni cserjés legelőn halászatra vagy horgászatra alkalmas víztér nincsen, így e használatok nem fordulnak elő.

1.3.3.3. Vízgazdálkodás

A területen sem folyó-, sem állóvíz nem található.

1.3.3.4. Turizmus

A területnek jelenleg nincs turisztikai jelentősége. Tervezett fejlesztésekről nincs tudomásunk.

1.3.3.5. Ipar

Ipari létesítmény vagy tevékenység jelenleg nincs a területen. Ipari fejlesztés nem tervezett.

1.3.3.6. Infrastruktúra

Infrastrukturális beruházás nem tervezett.

1.3.3.7. Egyéb

A fentiekén túl más területhasználati módról nincs tudomásunk.

2. Felhasznált irodalom

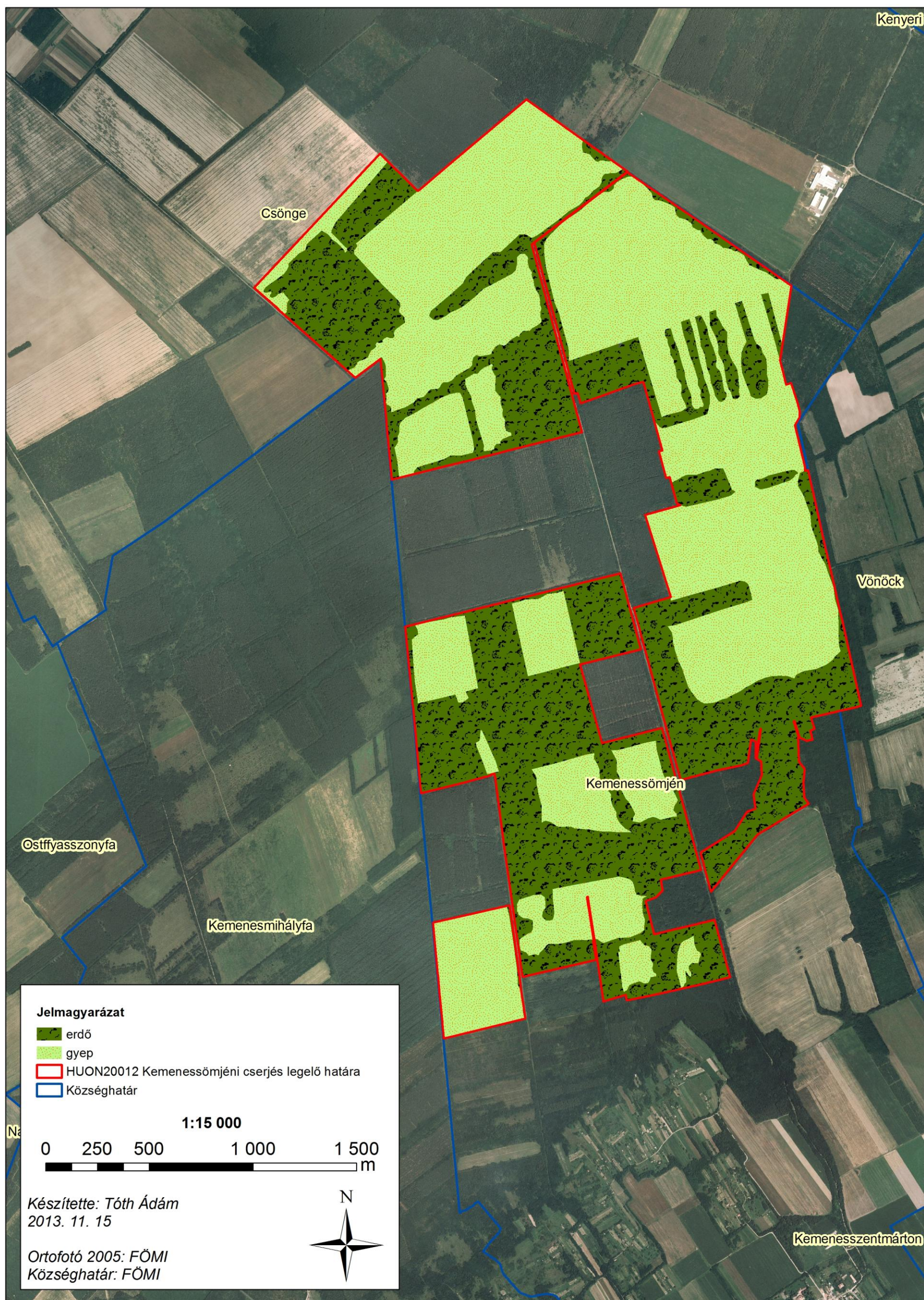
- BERKI I. – NÉMETH S. – SIPOS E. – STEFANOVITS P. (1995): A Nyugat-Dunántúl legfontosabb talajtípusainak rövid áttekintő ismertetése – Vasi Szemle, 49 (4): 481-517
- BÖLÖNI JÁNOS, MOLNÁR ZSOLT ÉS KUN ANDRÁS (SZERK.) (2011): Magyarország Élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója, ÁNÉR 2011. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, 441 pp.
- KESZEI B. – TAKÁCS G. (2007): A Kemenessömjéni cserjés legelő Natura 2000 terület élőhely-térképezése. – kézirat
- MAROSI S. - SOMOGYI S. (SZERK.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I. - MTA. Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest, pp. 432-436.
- ZENTAI Z. (1999): Természetföldrajzi jellemzők In: Boda L. – Orbán R. (szerk.): Ság hegy, Kemeneshát, Kemenesalja - B.K.L. Kiadó, Szombathely, pp. 4-19.

3. Térképek

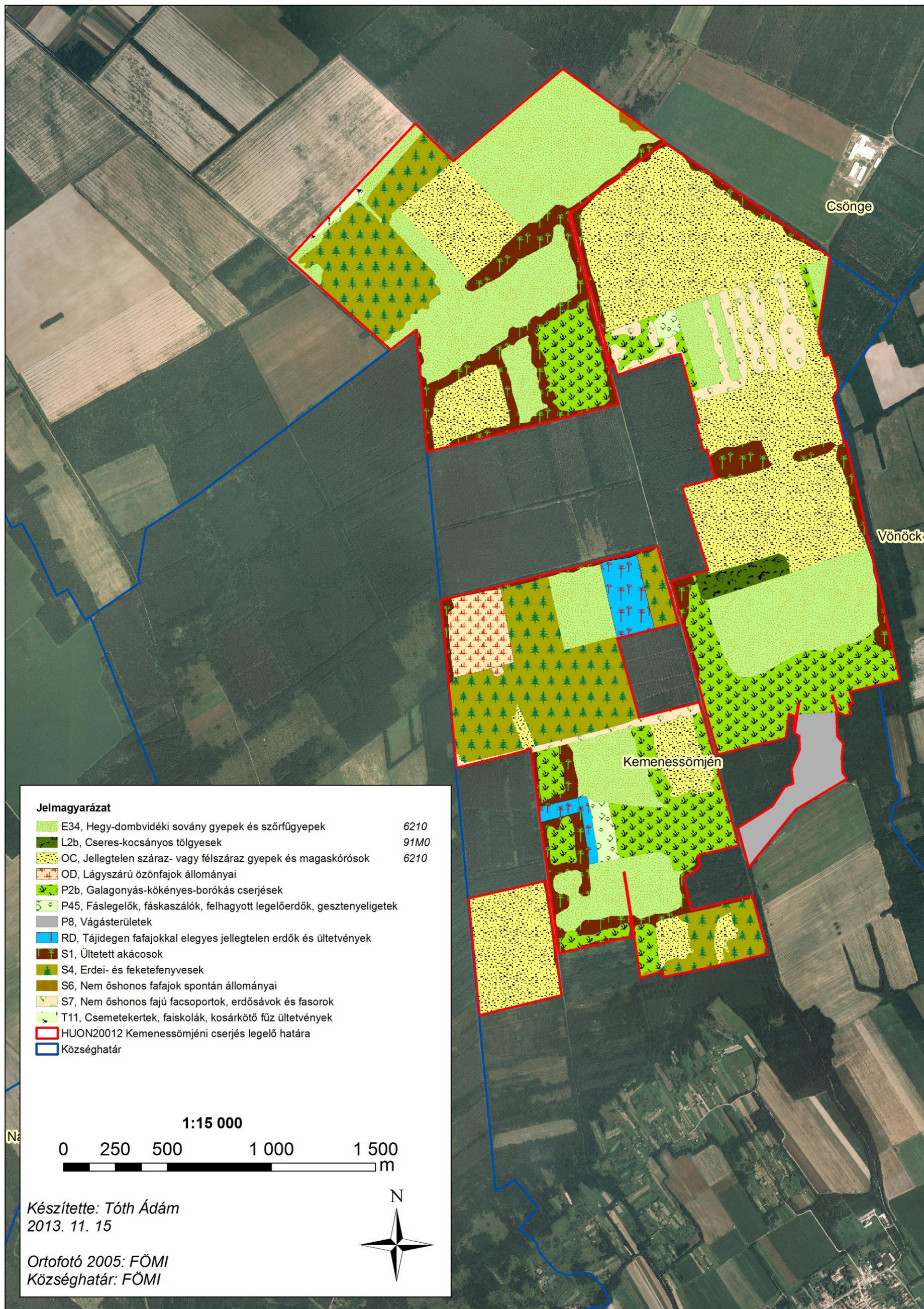
3.1. A Kemenessömjéni cserjés legelő áttekintő térképe

3.2. A Kemenessömjéni cserjés legelő a főbb művelési ágak megoszlása szerint

3.3. A Kemenessömjéni cserjés legelő élőhelytérképe

4. Mellékletek

4.1. A terv egyeztetése során beérkezett vélemények összegzése

Ssz	Szervezet személy	Időpont, helyszín	forrás	Nyilatkozat, javaslat, észrevétel	Kezelés felhasználás módja
1	Lakossági vélemény	2013. 05. 08. Kemenessömjén	lakossági fórum emlékeztetője	A térség nagy problémája, hogy a földprivatizáció során zsebszerződések révén külföldiek szereztek meg a földek jelentős részét. Több mint 40 % a külföldi „tulajdon”. Ezzel megbontották a „Cser” egységét. Az új tulajdonosok „szétverték a vidéket”. Sok helyen kivágták a fákat az árokpartokról. Így például 700 m önkormányzati árok mellől lopták el a fát. Jelenleg is 47 rendbeli falopás miatt folyik nyomozás.	Általános térségi probléma, kezelése nem a terv feladata.
2	Lakossági vélemény	2013. 05. 08. Kemenessömjén	lakossági fórum emlékeztetője	Egy holland cég 31 ha legelőre jegyeztetett be jelzalogot. A cég egy sor külterületi utat tönkrevágott. Az a hír járja, hogy 3000 db birkát akarnak itt tartani. Jelenleg is van 250 db. Már ezek is föleszik a vadásztársaság szőrőit. A birkák tönkre teszik a fákat, összejárvák másnak a földjeit is. A 3000 birka mindent letarol, tönkre fogja tenni a területet.	A túllegettetést jogszabály tiltja, a terv előírásai között szerepel a legeltetés sűrűségének szabályozása.
3	Lakossági vélemény	2013. 05. 08. Kemenessömjén	lakossági fórum emlékeztetője	Régebben a „Nemesmajori oldalon élt ürge, rendszeresen öntötték ürgét. Ma már megjelentek a sakálók is. Megfigyelték a kerecsensólymot is amint bevágott a galambok közé.	A felsorolt fajok nem jelölő fajai a területnek, ezért a terv nem tárgyalja őket.
4	Lakossági vélemény	2013. 05. 08. Kemenessömjén	lakossági fórum emlékeztetője	A Cser-en legendásan jó széna termelt. Nemesmajor környékén évente háromszor is kaszáltak	A rendelkezésre álló talajterképek alapján a terület gyenge termőképességű, zömében kavicsos vázталajjal jellemezhető, ezért a terv elsősorban a legeltetéses hasznosítást támogatja.
5	Vas Megyei KH Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság.	2013. 04. 29. Tanakajd	Előzetes írásos szakértői vélemény	A Natura 2000 fenntartási tervek kezelési előírásait mezőgazdasági területeken szinkronizálni szükséges a növény és talajvédelmi szempontokkal, jogszabályi előírásokkal. A hatóság szakvéleménye részletesen foglalkozott a vízerózió elleni védelem agrotechnikai és talajművelési vonatkozásaival, a lejtős területek víz okozta talajpusztulás elleni védekezés földrendezési, agronómiai és műszaki eszközeivel és felhívta a figyelmet arra, hogy a konkrét eróziós problémák csak komplex, az érintett vízgyűjtő egészére kiterjedően megtervezett intézkedésekkel kezelhetők. A szakvélemény részletesen bemutatta a tápanyagutánpótlással kapcsolatos jogszabályi előírásokat.	A szakértői véleményhez csatolt talajterképeket a terv figyelembe veszi. A sekély talajokon a cseres tölgyes állományok helyett legelőterület is kialakítható rekonstrukció keretében.
6	Csité László (Erdőgazdálkodó, erdész):	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	Tapasztalatai alapján a cser tölgy csak azokon a helyeken él meg illetve nő meg nagyra ahol a cser kavicsos alapkőzetében törésvonalak vannak s ott homokosabb jobb talajok tudtak kialakulni. Ilyenek vannak Csöngé határában. Ezek a helyeken az árpa is kétszer akkora nőtt, mint máshol. Aktív erdész korában ők is szerettek volna tölgyeseket létrehozni. Mindenféle módszerekkel próbálkoztak, többek között gödörfürös ültetéssel is. Nem sikerült. Ezért lett aztán tölgy helyett az erdei fenyő a telepítés fő fafaja. A szárazság volt az a fő tényező, ami megakadályozta azt, hogy mást tegyenek. Volt olyan terület,	A terv célkitűzéseibe és rekonstrukciós fejezeteibe beépítésre bekerült a tájidegen fafajú erdőállományok gyepterületté alakításának

Ssz	Szervezet személy	Időpont, helyszín	forrás	Nyilatkozat, javaslat, észrevétel	Kezelés felhasználás módja
				is amit hiába próbáltak erdősíteni, de rá kellett jönniük, hogy a termőhelyi adottságok miatt nem lehet.	lehetősége. Ezáltal a gyenge termőképességű területeken is növelhető a jelölő élőhelyek kiterjedése.
7	Csíte László (Erdőgazdálkodó, erdész)	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	Kérdéses, hogy lehet-e cél felújítani a tölgy-köris szil ligeterdőket. Valaha annyi víz volt itt, hogy a keréknyomokból itták a vizet. Mára annyira megváltozott az eredeti állapot, hogy ez már szinte lehetetlen.	A megjegyzés a tervezési területen nem releváns.
8	Csíte László (Erdőgazdálkodó, erdész)	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	Akácos helyére cserét ültetni nem lehet, értelmetlen dolog, felesleges pénzkidobás.	A terv célkitűzéseibe és rekonstrukciós fejezeteibe beépítésre bekerült a tájidegen fafajú erdőállományok gyepterületté alakításának lehetősége. Ezáltal a gyenge termőképességű területeken is növelhető a jelölő élőhelyek kiterjedése.
9	Varsányi László; Vas Megyei KH Földművelésügyi Igazgatóság	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	A Natura 2000 gyepekre és erdőkre már léteznek ma is a támogatás, mely a gyepek esetében a földhasználati szabályok, erdő esetében, pedig az erdőtípus és a faállomány kora alapján az erdőterv szerinti gazdálkodásért jár. Ezeket a szabályokat azonban akkor is be kell tartani, ha valaki nem veszi fel a támogatást. A legfőbb hibák a gyepek esetében, hogy a kaszálást nem jelentik be, a gazdálkodási naplót nem vezetik, vadriasztó láncot nem alkalmaznak a kaszáló gépen. Fontos tudni, hogy az agrár-környezetgazdálkodási program esetében újra indul az 5 év. Jó tudni, hogy bizonyos szabályokat akkor is be kell tartani, ha nem igénylik a támogatásokat.	Figyelemfelhívó megjegyzés a terv kereteit is meghatározó jogszabályi környezetről.
10	Pongrácz Vilmos helyi földtulajdonos	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	A Natura 2000 gyepekre járó támogatás igénybevétele érdekében drasztikus cserjeirtást kellene végezni. Szinte le kellene darálni a területet. Ők inkább meghagytak cserjés részeket. Inkább nem kell a támogatás, de legyenek rajta cserjék. A környéken érzékelték az aranysakál (nádi farkas) jelenlétét is. Az Őrségi NPIg előírása is azt tartalmazza, hogy nem kívánatos a cserjék teljes likvidálása, mert az kell a gypjas szövőlepkének.	A terv szabályozza a cserjeirtást, mozaikos élőhelyek létrehozása a cél.
11	Molnár Zsuzsanna; Vas Megyei KH Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	A terület jellegéből adódóan nyilvánvaló, hogy állatállományt kíván. Fontos lenne tudni, van-e megfelelő állomány, illetve mennyi állat legyen. Kérdés, hogy mi lesz az istállótrágya sorsa.	A tervnek nem feladata a felvetések kezelése. Jelenleg több gazdálkodó is legeltet a területen, a trágyázást jogszabály tiltja gyepterületen, az esetlegesen felhalmozódó trágya értékesítés útján

Ssz	Szervezet személy	Időpont, helyszín	forrás	Nyilatkozat, javaslat, észrevétel	Kezelés felhasználás módja
					elhelyezhető.
12	Molnár Zsuzsanna; Vas Megyei KH Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	A Natura 2000 kategóriától függetlenül, a térségben a vízbázisok védelme érdekében a káros nitrátrterhelés elkerülése érdekében a téli legeltetés tilos.	Téli legeltetés jogszabály szerint az illetékes természetvédelmi hatóság engedélye alapján lehetséges.
13	Vas Megyei KH Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	2013. 12.18. Tanakajd	N2000 fenntartási terv írásos hatósági vélemény	A terület földtani, talajtani jellemzéséhez kiegészítő információkat közöltek, részletes talajtérképeket mellékelve. A mellékelt térképek a nagyméretarányú (1:10000) országos talajtérképezés adatbázisa alapján készültek A tervezési terület 55 %-a nem podzolos agyagbemosódásos barna erdőtalaj. A tervezési terület 44 %-a kavicsos vázta talaj típusba sorolható. A tervezési terület 1 %-át Ramann-féle barna erdőtalaj borítja.	A terv célkitűzéseibe és rekonstrukciós fejezeteibe beépítésre bekerült a tájidegen fafajú erdőállományok gyepterületté alakításának lehetősége. Ezáltal a gyenge termőképességű területeken is növelhető a jelölő élőhelyek kiterjedése.
14	Vas Megyei KH Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság.	2013. 12.18. Tanakajd	N2000 fenntartási terv írásos hatósági vélemény	A szántóterületeken növényvédőszer használatra vonatkozóan a tervben található előírásokat szinkronba kell hozni a hatályos, a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról szóló 89/2004. (V. 15.) FVM rendelet előírásaival „	Szántóként hasznosított terület nem található a tervezési területen. A megjegyzés a tervezési területen nem releváns.

4.2. A terv egyeztetése során felhasznált kommunikációs eszközök és azok célcsoportjai

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
1.	2013.03.20.	<p>Honlap, internetes elérhetőség</p> <p>Honlaprész létrehozása az Őrségi NPI honlapján. Tájékoztató anyagok megküldése az Őrségi NPI-nek a honlapra való feltöltéshez:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervéről, a társadalmi részvétel lehetőségeiről/határidőkről -Részletes tájékoztató anyag a N2000 területekről, a kijelölés folyamatáról, alapelvekről, a tervezés céljáról -Részletes helyrajzi számos lista a N2000 területbe eső földrészeletről, (hrsz, terület, műv .ág, tulajdonosi szektor) -Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek -A N2000 terület határait tartalmazó térkép 	Valamennyi érintett			
2.	2013.03.26.	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Sajtóközlemény és tájékoztató anyagok kiküldése e-mailen a N2000 területről, sajtómegjelenés kérése:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervéről, a társadalmi részvétel és érdekegyeztetés lehetőségeiről, véleményezési határidőkről -Részletes tájékoztató anyag a N2000 területekről, a kijelölés folyamatáról, alapelvekről, a tervezés céljáról -Részletes helyrajzi számos lista a N2000 területbe eső földrészeletről, (hrsz, terület, műv .ág, tulajdonosi szektor) -Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek) 	<p>Egyéb indokolt célcsoport</p> <p>Vas megyei írott és online sajtó: Vas népe; nyugat.hu, alon.hu, Nyugatrádió, Szombathelyi televízió</p>	5 db		
3.	2013. 03.28	<p>Sajtóesemény</p> <p>Tájékoztató cikkek megjelentetése a megyei napilapban és a megyei és regionális hírportálokon</p>	Valamennyi érintett	3 db megjelenés	megjelenése k: Vas népe nyugat.hu, alon.hu	
4.	2013.04.08.	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Tájékoztató anyagok kiküldése e-mailen a N2000 területről,</p>	<p>Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok</p> <p>(A N2000 terület által érintett (közigazgatási határok</p>	4 db	két település, két körjegyzőség	

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
		<p>közzétételi kéressel:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervéről, a társadalmi részvétel lehetőségeiről határidőkről, honlapos elérhetőségről -Részletes tájékoztató anyag a N2000 területekről, a kijelölés folyamatáról, alapelvekről, a tervezés céljáról -Részletes helyrajzi számos lista a N2000 területbe eső földrészekről, (hrsz, terület, műv .ág, tulajdonosi szektor) -Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, , terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek) 	<p>szerinti) települések polgármesterei, jegyzői, önk. hivatalok)</p> <p>Érintett települések: Érintett települések: Kemenessömjén, Csönge</p>		g	
5.	2013. 04. 08-12.	<p>Önkormányzati közzététel</p> <ul style="list-style-type: none"> -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervéről, a társadalmi részvétel lehetőségeiről határidőkről, honlapos elérhetőségről 	<ul style="list-style-type: none"> -Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet -Egyéb területhasználók <p>(A N2000 terület által érintett (közigazgatási határok szerinti) települések jegyzői (önk. hivatalokon keresztül)</p>	kifüggesztés 2 településen		
6.	2013.04.26.	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Tájékoztató anyagok kiküldése e-mailen a N2000 területről, előzetes vélemények javaslatok kérése:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervéről, a társadalmi részvétel és érdekegyeztetés lehetőségeiről, véleményezési határidőkről -Részletes tájékoztató anyag a N2000 területről, a kijelölés folyamatáról, alapelvekről, a tervezés céljáról -Részletes helyrajzi számos lista a N2000 területbe eső földrészekről, (hrsz, terület, műv .ág, tulajdonosi szektor) -Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, , terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek) 	<ul style="list-style-type: none"> -Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek - Egyéb területhasználók - Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrár szakmai és érdekképviselői szervezet <p>(A témában érintett hatóságok, állami kezelő szervezetek, érdekképviselők, tudományos intézmények, szakemberek, civil szervezetek):</p>	24 db e-mail	1 db előzetes vélemény	
5.	2013.05.03.	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Lakossági fórum meghirdetése, Kemenessömjénben: e-</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészek 	200 db meghívó (valamennyi)		A hivatalokban átvételi elismervény

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
		mailes meghívók, nyomtatott meghívók, és plakátok. A meghívók rövid tájékoztatást is tartalmaztak a N2000 területekről, a tervezési folyamatról és a véleménynyilvánítás fontosságáról	tulajdonosai és vagyongazdálkodói -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet -Egyéb területhasználók Kemenessömjén és Csöngye összes lakója, önkormányzatai, jegyzői, földtulajdonosok, földhasználók	háztartásba) 8 db plakát (településenként 4 db) személyesen kijuttatva az önkormányzati hivatalokba		készült, ebben vállalták a háztartásokba való kijuttatást
6.	2013.05.08.	Falufórum, gazdafórum Lakossági fórum lebonyolítása Kemenessömjénben	-Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet -Egyéb területhasználók (Kemenessömjén és Csöngye összes lakója, önkormányzatai, jegyzői, földtulajdonosok, földhasználók)		6 fő	
7.	2013.06.20.	Nyomtatott ismertető Színes térképes (vázlatos) táblák kihelyezése az érintett településeken (N2000 területek fogalma értelmezése, N2000 terület határait tartalmazó térkép, községenkénti terület méretek, vélemény nyilvánítás lehetőségei, határidők, honlap, elérhetőségek, stb)	Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet -Egyéb területhasználók (Kemenessömjén és Csöngye összes lakója, önkormányzatai, jegyzői, földtulajdonosok, földhasználók)	8 db tábla (településenként 4 db)		A hivatalokban átvételi elismervény készült, ebben vállalták a táblák kihelyezését.
	2013.11. 29.	Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása Földhasználati érdekegyeztető fórum meghirdetése Ostffyasszonyfán e-mailes meghívók, nyomtatott meghívók,	-Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek	írásos meghívók, postán kézbesítve 40		

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
		és plakátok a meghívók rövid tájékoztatást is tartalmaztak a N2000 területekről, a tervezési folyamatról és a véleménynyilvánítás fontosságáról, a tervek első olvasatának véleményezési határidejével	tulajdonosai és vagyonkezelői -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Egyéb területhasználók - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrár szakmai és érdekképviselői szervezet (erdőgazdálkodók, erdészeti szakirányítói, erdészeti hatóság, Kemenessömjén s Csönge, földtulajdonosai, földhasználói, Vas megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága, VMK Növény és Talajvédelmi Igazgatósága, Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, érdekképviselők, civil szervezetek, tudományos szakemberek, önkormányzatok, lakosság)	db 20 db e-mailes meghívó, 8 db nyomtatott plakát		
8.	2013.12.04.	Gazdafórum, terepbejárás Földhasználati érdekegyeztető fórum	-Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Agrár szakmai és érdekképviselői szervezet (Kemenessömjén és Csönge földtulajdonosai, földhasználói, Sárvári MG Zrt, Vas megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága, VMK Növény és Talajvédelmi Igazgatósága önkormányzatok, lakosság)		19 fő	a meghívók és plakátok tartalmazták a tervezet véleményezésére szóló felhívást és határidőt
17.	2013.11.22.	Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása Közzétételi felhívás a N2000 tervek első olvasatának véleményezésére (közzétételi felhívás + tervek tartalomjegyzéke + tervek mammutfileként)	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok (A N2000 terület által érintett (közigazgatási határok szerinti) települések polgármesterei, jegyzői, önk. hivatalok)	e-mailes kiküldés, + a terv mammutfileként 4 db		határidő 2013. dec 18.

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
18.	2013.11.22-	<p>Önkormányzati közzététel</p> <p>Közlemény a tervezési folyamat lezárásáról, felhívás a a Natura 2000 fenntartási terv első olvasatának véleményezésére határidőkről, honlapon elérhetőségről</p>	<p>-Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok; -Gazdálkodók; -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdái; -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet -Egyéb területhasználók</p> <p>(A N2000 terület által érintett (közigazgatási határok szerinti) települések jegyzői (önk. hivatalokon keresztül földtulajdonosok, földhasználók, lakosság);</p>	Közzétételi felhívás kifüggesztése 2 településen teljes terv digitális hozzáféréssel		
19.	2013.11.27.	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Felhívás a N2000 tervek első olvasatának véleményezésére</p>	<p>-Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdái</p>	20 db e-mail		
20.	2013.11.27.	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Felhívás a N2000 tervek első olvasatának véleményezésére</p>	<p>- Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrár szakmai és érdekképviseleti szervezet</p> <p>(Érdekképviseletek, tudományos intézmények, szakemberek, civil szervezetek):</p>	e-mailes kiküldés 10 db	1 db írásos vélemény érkezett	
21.	2013.12.06.	<p>Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása</p> <p>Emlékeztető levél a Felhívás a N2000 tervek első olvasatának véleményezésére</p>	<p>-Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdái -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Egyéb területhasználók - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrár szakmai és érdekképviseleti szervezet</p>	e-mailes kiküldés 34 db		

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
			(Kemenessömjén és Csönge,, jegyzői, önkormányzatai, földtulajdonosok, földhasználók; A témában érintett hatóságok, állami kezelő szervezetek, érdekképviseltek, tudományos intézmények, szakemberek, civil szervezetek)			
22.	2013.12. 04.	<p>Nyomatott ismertető</p> <p>A Natura 2000 területeken való gazdálkodást segítő tájékoztató kézikönyv terjesztése (Értékkörző gazdálkodás Natura 2000 területeken; Pro Vértes Közalapítvány 2013. kiadása)</p>	<p>-Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok</p> <p>-Gazdálkodók</p> <p>-A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői</p> <p>-Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet</p> <p>- Egyéb területhasználók</p> <p>- Gazdálkodói szakmai szövetségek</p> <p>- Falugazdászok</p> <p>- Agrár szakmai és érdekképviselési szervezet</p> <p>(Érdekegyeztető fórumok résztvevői, az érintett települések jegyzői, önkormányzatai, földtulajdonosok, földhasználók; A témában érintett hatóságok, állami kezelő szervezetek, érdekképviseltek, tudományos intézmények, szakemberek, civil szervezetek)</p>	19 db		